

יוצא לאור לפרשת ויגש ה'תשפ"ו
(מספר 11)

מפרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת הרב שמעון הלוי
בן הרה"ח הרה"ת ר' מנחם שמואל דוד הלוי ע"ה רייטשיק
לרגל יום הולדתו, ביום י"ג טבת

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' ישראל יצחק הכהן
בן הרב ר' מרדכי הכהן ע"ה קופילוביץ
נפטר ביום עשרה בטבת - צום העשירי ה'תשס"ד
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י חתנו ובתו

הרה"ת ר' ישראל זאב וזוגתו מרת מרים שיחיו
ומשפחתם שיחיו פיינער

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

כפי שדברו ועוררו כמה פעמים לאחרונה – שע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כבר סיימו את כל ההכנות לגאולה, וכעת צריכים רק להמשיך את הגאולה בפועל בגשמיות וחומריות העולם (חומריות שונעשית לגשמיות), בגלוי לעיני בשר.

... היום צריך רק לפקוח את העיניים, ואזי יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי יה' כבר בהמעמד ומצב דגאולה האמיתית והשלימה. ויש לומר, שזה גופא הוא הטעם לכך שרואים כיום איך שיהודים יכולים לעמוד בעניני היהודים עם כל התוקף והבעלות [הבעה"ב' תישקייט] גם על אוה"ע – ואין הדבר תלוי אלא ברצונם – דכיון שעומדים מיד לפני הגאולה, שבה יתגלה בפועל כיצד "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹, "וידעו הגוים כי אני ה'"² – לכן זה משתקף בפועל במצב של דורנו, כהכנה המוליכה ישירות לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולהוסיף, שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שיחד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יש גם את ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", שבא בסיוע ונתנית כח מיוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה"³, (פרעה דקדושה) ד"אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין"⁴.

מפתח ותוכן

פרשת ויגש - חנוכה

א. עמדו הכן כולכם לבנין ביהמ"ק העתיד 4

העילוי דפ' ויגש לגבי חנוכה - שלאחרי חנוכת המשכן (קריה"ת דחנוכה) באים לחנוכת ביהמ"ק דלע"ל, כמבואר בדרושי חסידות דפ' ויגש הענין ד"קורות בתינו ארזים וגו'"; ההוראה - התחלת זמן חדש שבו צ"ל "עמדו הכן כולכם" לבנין ביהמ"ק העתיד בביאת דוד מלכא משיחא

פרשת ויגש

ב. "ויגש אליו יהודה" - תוקף היהודי בגלות והכנה לגאולה 19

הקשר דהגשת יהודה ליוסף עם מ"ש בהפטרה שלע"ל יה' דוד (מיהודה) מלך על כולם; אף שיוסף הי' השליט במצרים, מ"מ ניגש אליו יהודה בתוקף, שזהו מעין הגילוי דלע"ל, שלמעלה מהטבע ישלוט על טבע ויכול להיות שני הפכים יחד; ביאור בב' דרשות במדרש עה"כ במגילה "כרצון איש ואיש", הוראה לפועל בהנהגת ישראל בזמן הגלות; בפרט במדינה זו - מלכות חסד; הקשר עם החזרת ופדיון ספרי רבותינו נשיאנו; הוראה - רכישת ספרי קודש בכל בית יהודי

עשרה בטבת

ג. "סמך מלך בבל" למעליותא בגאולה 33

דהגשת הגאולה: בכללות ענין התענית (קריה"ת בי"ג מדות הרחמים שמכפרות החטאים, סיבת הגלות וסיום ההפטרה "עוד אקבץ עליו לנקבציו"; בעשרה בטבת (בו "סמך מלך בבל", מל' "סומך נופלים"); בפרשיות השבוע ("ויחי יעקב" - "דרך כוכב מיעקב זה מלך המשיח", ו"ויגש אליו יהודה" (- סמיכת גאולה לתפלה); הסיום בשליחות מצוה לצדקה

Reprinted with permission of:

"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

הוספה / בשורת הגאולה

ד. משיחות ש"פ ויגש, ה' טבת ה'תשנ"א 40

דורנו הוא הדור האחרון של הגלות והדור הראשון של הגאולה;
עומדים בסמיכות ממש לגאולה; הוראה בפועל - להוסיף בענינים
שהם מעין הכנה לבנין בית המקדש השלישי; בנין בתים בכל ג'
הקוין דתורה תפלה וגמ"ח

ה. משיחות ש"פ ויגש, ז' טבת ה'תשנ"ב 42

כבר סיימו כל ההכנות להגאולה ועתה צריכים רק להמשיך את
הגאולה בפועל, בגלוי לעיני בשר; כל העולם תובע שכבר תבוא
הגאולה; מ'שטייט גלייך פאר די גאולה; משיח שיבוא בקרוב ממש
בא בסיוע ונתינת כח של יוסף שבדורנו

נ.ו.

ווי גערעדט און מעורר געווען כמה פעמים לאחרונה - אַז לויט
דער הודעה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען שוין
פאַרענדיקט אַלע הכנות צו דער גאולה, און איצטער דאַרף מען נאָר
ממשיך זיין די גאולה בפועל אין גשמיות וחומריות העולם (חומריות
וואָס ווערט איבערגעמאַכט אויף גשמיות), בגלוי לעיני בשר.

. . . היינט דאַרף מען נאָר אויפגעפּענען די אויגן, וועט מען זען ווי
די גאַנצע וועלט מאָנט אַז יעדער איד זאָל שוין שטיין אין דעם מעמד
ומצב פון גאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, אַז דאָס גופא איז דער טעם פאַרוואס מ'זעט היינט ווי
אידן קענען שטיין בעיני היהודים מיטן גאַנצן תוקף און בעה"ב'ישקייט
אויך אויף אוה"ע - ואין הדבר תלוי אלא ברצונם - וואָרום היות, אַז
מ'שטייט גלייך פאַר דער גאולה, ווען עס וועט נתגלה ווערן בפועל ווי
„ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹, „וידעו הגוים כי אני ה'"² - דעריבער
שפיגלט זיך עס אָפּ בפועל אין דעם מצב פון אונזער דור, אַלס הכנה וואָס
פירט גלייך אַריין צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולהוסיף, אַז דאָס איז אויך מרומז אין „ויגש אליו יהודה", אַז
צוזאַמען מיט דעם סיוע פון דער תוקף העבודה פון יוסף שבדורנו -
כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען אויך דעם „ויגש אליו יהודה",
משיח שיבוא בקרוב ממש, „ודוד עבדי נשיא להם לעולם", וועלכער
קומט בסיוע ונתינת כח פון יוסף (שבדורנו), „כמוך כפרעה"³, (פרעה
דקדושה) ד„אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין"⁴.

(משיחות ש"פ ויגש, ז' טבת תשנ"ב)

(1) יחזקאל לו, כה.

(2) שם, כח.

(3) פרשתנו מד, יח.

(4) זח"א רי, א.

ויגש – חנוכה

עמדו הכן כולכם לבנין ביהמ"ק העתיד

המזמור: „ברוך ה' לעולם אמן ואמן“, „ראה . . ביאת המשיח, על כן נתן תודות לשם“⁶.

* * *

מהענינים העיקריים דגאולה האמיתית והשלימה – בנין ביהמ"ק השלישי (למעלה מהמשכן, מבית ראשון ומבית שני), „מקדש⁷ אדני כוננו ידיך“ . . יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז ב„מעשינו ועבודתינו“ בענינים שהם מעין ודוגמא והכנה לבניית בית המקדש השלישי – ע"י בנין בתים חדשים (והוספה וחזיון הבתים הקיימים כבר) בתים בכל ג' הקוין דתורה תפלה וגמ"ח.

(משיחות ש"פ ויגש, ה' טבת תנש"א)

א. שבת פ' ויגש היא לאחר ימי חנוכה, וביחד עם זה, יש לה קשר ושייכות לימי חנוכה: –

הן כאשר הימים האחרונים (עד לסיום וחזרתם) דחנוכה הם בשבוע דפ' ויגש, אשר, העלי' והשלימות שלהם („ויכולו“²) היא בשבת פ' ויגש.

והן כאשר „זאת חנוכה“ חל ביום השבת פ' מקץ (כקביעות שנה זו), שהרי המשכת הברכה דשבת פ' מקץ („מיני' מתברכין כולהו יומין“³) היא לא רק לששת ימי השבוע, אלא גם ליום השבת (פ' ויגש), ולאידך, העילוי והשלימות ד„ויכולו“ שבשבת פ' ויגש היא לא רק ביחס לששת ימי המעשה, אלא גם ביחס ליום השבת פ' מקץ (כמדובר כמ"פ).

ואדרבה, בקביעות שנה זו ש„זאת חנוכה“ חל ביום השבת מודגש יותר הקשר והשייכות לשבת פ' ויגש שלאח"ז – כי, נוסף על הקשר והשייכות דכל שבתות השנה מצד

הענין ד„זכר למעשה בראשית“, הצד השווה שבכל השבתות (דוגמת שבת בראשית)⁴, הרי, ב' שבתות הסמוכות זו לזו, בתוך שמונת ימים, מהוות (גם) המשך אחד, שתחלתו ביום השבת וסיומו ביום השבת⁵.

ב. והענין בזה:

מחד גיסא – נמצאים כבר לאחר חנוכה, אשר, מכיון ש„כל יומא ויומא עביד עבידת“⁶, נסתיימה כבר ה„עבידת“ דחנוכה (ובפשטות – שלאחרי „זאת חנוכה“ אסור להדליק ולברך על נרות חנוכה, וכן בנוגע לקרוא בתורה הקריאה דחנוכה, אמירת הלל בכל יום, וכיו"ב), ומתחילה ה„עבידת“ דהימים שלאח"ז.

אבל לאידך גיסא – מכיון שהלכה בתורה⁷ „מעלין בקודש ונעאכז"כ שאין

(4) ראה מו"נ ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן ה, יב). חינוך מצוה לב. שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פ"ז סכ"ט.

(5) להעיר מהמבואר (פרדס ש"ד פ"ז. ועוד) שבברה"ע ה' מעין שבת סמוך ומקור לו.

(6) זתר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.

(7) ובנוגע להלכה – אין ענין יוצא מידי פשוטה של הלכה, במכ"ש וק"ו מהא ד„אין מקרא יוצא מידי פשוטו“ (שבת סג, א. ושב"ג), ש„בשלשה מקומות הלכה עוקבת מקרא“ (סוטה טז, א), משא"כ בהלכה, הרי כל ענינה שנאמרת „בלשון ברורה ודרך קצרה . . עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול“ (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספר היד), ובמילא, לא שייך בזה יוצא מן הכלל. ולהעיר מהעילוי דהלכה – שהיא בחי' אמת לאמיתו שבתורה, „והוי' עמו שהלכה כמותו“

משיחות ש"פ ויגש ה'תשמ"ז. נדפס בסה"ש תשמ"ז ח"א ע' 217 ואילך.

(1) להעיר מדברי השל"ה (חלק תושב"כ, דרוש צאן יוסף ורצו, א ואילך), „שלשה פרשיות אלו (וישב מקץ ויגש) . . מדברות מענין . . יוסף . . יען כי באלו הפרשיות חלו ימי חנוכה או לפניהן או לאחריהן . . יש שייכות לאותן הפרשיות שחלו בהן כי הכל מיד ה' השכיל, וענין יוסף יהי' ג"כ במלכות חשמונאי . . כמו שיתבאר כו", עיי"ש בארוכה.

(2) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. אוה"ת עה"פ. ובכ"מ.

(3) זח"ב סג, ב. פת, א.

(6) ראב"ע עה"פ.

(7) בשלח טז, יז.

הוספה בשורת הגאולה

י.

מהטעמים לכך שהמעמד ומצב ד'ויחי יעקב בארץ מצרים¹ (שגם בזמן הגלות נעשה יהודי בעה"ב על העולם, "אדוני הארץ"², ולכן מקבל עזר וסיוע ממלכות המדינה באופן ש"טוב כל ארץ מצרים לכם הוא"³) מודגש ביותר בדורנו זה:

כיון שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מודגשת בו ההכנה להפיכת הגלות ע"י "טעימה" מעין זה בזמן הגלות – שבסמיכות לסוף הגלות נעשה מעמד ומצב ד'ויחי יעקב בארץ מצרים, והולך וניתוסף ככל שמתקרבים יותר להפיכת הגלות בגאולה האמיתית והשלימה.

... ובמיוחד בשנת "נסים" (תש"נ) ושנת "נפלאות אראנו" (נ"א) – כפי שראינו במוחש הנסים והנפלאות בתקופה האחרונה, כולל ובמיוחד בנוגע להיחס דמלכות המדינה ההיא ("מעצמת-על") לאפשר ולעזור ולסייע לבני" להיות במעמד ומצב של הרחבה, לצאת מן המיצר אל המרחב, באופן שגם בארץ מצרים (ברגעי הגלות האחרונים) יהי' אצלם מעמד ומצב ד'ויחי יעקב",

וכל זה – מפני שעומדים בסמיכות ממש להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובלשונו של דוד מלכא משיחא, "נעים זמירות ישראל", במזמור פ"ט: "כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי"⁴, "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"⁵, ועד לסיום וחותם

- (1) ויחי מז, כח.
- (2) מקץ מב, ל. לג.
- (3) ויגש מה, כ.
- (4) פסוק ד.
- (5) פסוק כא.

לקוטי

ויגש – חנוכה

שיחות

מורידין⁸, ומודגש במיוחד בחנוכה, שהרי הדלקת נר חנוכה היא כדעת ב"ה, "יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך". דמעלין בקודש ואין מורידין⁹ (ומודגש גם בשמו אשר יקראו לו, "חנוכה", ר"ת ח' נרות והלכה כבית הלל¹⁰) – הרי, לא יתכן שתיכף לאחר חנוכה תתחיל העבדות באופן של ירידה ח"ו (היפך גם דההלכה ד"לא מורידין"), אלא אדרבה, בהכרח לומר שלאחרי חנוכה ניתוסף על זה עילוי יותר, "מעלין בקודש".

וענין זה מודגש בפרשת השבוע שלאחרי חנוכה, פ' ויגש (ובפרט בשבת פ' ויגש, שאז קורין בציבור את כל הפרשה כולה, ביחד עם ההפטרה, ובברכות לפני ולאחרי) – אשר, ע"פ המבואר בפנימיות התורה כפי שנתבאר בתורת חסידות חב"ד [ב"תורה אור", "תורת חיים" ו"אור התורה"¹¹, דרושים

"תורה אור" – שעניני החסידות אשר בו הם באופן גלוי ומזוהר, במכ"ש וק"ו מכללות הענין ד"תורה אור" (משלי ו, כג), גם בנוגע לנגלה דתורה, ועאכ"כ בפנימיות התורה; "תורת חיים" – שעניני החסידות אשר בו הם נמשכים בהרחבה באופן פנימי, עד "שמתפרנסין" ונעשים לחלק מחייו של היהודי, בחיי היום-יום; ו"אור התורה" – הדגשת מעלת האור, שהוא אור התורה, שלא בערך לגמרי לשאר עניני אור: אור הנר, אור האבוקה, אור המדורה, אור הלבנה, אור השמש, אור שבעת הימים, עד לאור דלעת"ל, "שבעתיים כאור שבעת הימים" (ישעי' ל, כו) – ראה סוטה כא, א. קונטרס עה"ח בתחלתו. ועוד.

(12) סה"ש תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60. ולהעיר מהשייכות דחכמה ובינה (אדה"ז ואדהאמ"צ) ל"אור" ו"חיים" (תורה אור ותורת חיים) – ראה ספר הערכים חב"ד ערך אור מים רקיע (ע' תלג ואילך). וש"נ. (13) נשא ז, ב"ג.

(סנהדרין צג, ב), למעלה מהענין ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים" (עירובין יג, ב. וש"נ), ע"ד ובדוגמת העילוי דשם הוי' לגבי שם אלקים (ראה אה"ת יתרו ע' תתצ ואילך. ועוד), שם המפורש שם העצם ושם המיוחד (נסמן בלקו"ש חט"ו ע' 233-4 (לעיל ע' 118-9)).

(8) ראה ברכות כח, א. וש"נ. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה הכ"א. ובכ"ח.

(9) שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה רפ"ד. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתר"ע א"ס"ב.

(10) אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה. הובא בעט"ז או"ח שם.

(11) להעיר מתוכן שמות הספרים – שמות שניתנו ע"י רבותינו נשיאינו, בהסכמתם או אפילו ביזמתם, או עכ"פ מפני שנהגו ישראל לקרותם בשם זה – ראה הקדמת ספרים אלה (ונפק"מ גם להלכה – בנוגע לכתיבת שמם בשטרות, בנוגע לנדרים, וכיו"ב):

ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח¹⁴, "כאילו כולם הקריבו ביום ראשון"¹⁵.

ובפרטיות יותר:

ההתכללות דכל י"ב הנשיאים ביום ראשון היא – (א) בנוגע לקרבן שהביאו כולם (וקיבלו מהם) בפועל ביום ראשון, "שש עגלות צב ושני עשר בקר",

[שגם הם היו בגדר "קרבן"¹⁶, כמפורש בקרא, ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב גוי", ובלשון המדרש¹⁷ "קרבן של נשיאים", ולא עוד, אלא ש"בגלגל שוורים זבחו... בנוב הקריבום... בגבעון הקריבום... בבית עולמים הקריבום"¹⁷, ובנוגע לעגלות – "ניתן להם הוי' שיהיו קיימים לעולם"¹⁷],

(ב) וגם בנוגע לקרבנות שהקריבו ע"ג המזבח – הרי, נוסף לכך ש"שוו כולם בעצה אחת"¹⁵, היתה גם הבאת הקרבנות, מצדס של הנשיאים בעלי הקרבן, ביום אחד, ולא עוד, אלא שלולי הציווי "נשיא אחד ליום גוי"¹⁸, משמע שהיו גם מקריבים ע"ג המזבח ביום אחד,

ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע להקרבה ע"ג המזבח נשיא אחד ליום –

נאמר "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו"¹⁹, ואיתא במדרש²⁰ "וכי ביום שנמשח נעשה כל חנוכת המזבח, והלא עד מלאת שנים עשר יום לא נגמרה חנוכת המזבח? אלא בא הכתוב ללמדך שכל השבטים הם שוים וחביבים כולם לפני הקב"ה, שהעלה עליהם הכתוב כאילו ביום ראשון הקריבו כולם".

ולאחרי כן, במשך ימי חנוכה, קורין בתורה (גם) הקרבנות דכל נשיא ונשיא ביומו, "נשיא אחד ליום גוי" – שבוה ישנו עילוי לגבי ההתכללות ביום ראשון, שהכלל נמשך וחודר בפרטים ופרטי פרטים²¹.

ולאחרי כן, ביום האחרון דחנוכה, קורין (גם) הסך-הכל דקרבנות הנשיאים לאחרי הקריאה דההקרבה בפועל – "זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו"²², "כאילו כולם הקריבו ביום אחרון"¹⁵, היינו, כלל שלאחרי ההמשכה וההתחלקות לפרטים, שהוא למעלה יותר מהכלל שלפני ההמשכה וההתחלקות לפרטים²³.

ועד שבאים לסיום וחותרם הקריאה ד"זאת חנוכה", "בהעלותך את הנרות גוי"²⁴, "שלך גדולה משלהם"²⁵ – עילוי

(19) שם, פד.

(20) במדב"ר פי"ד, יב בסופו.

(21) ראה שיחות ש"פ וישב, א' דחנוכה – סה"ש תשמ"ז ח"א ע' 2' 151. ע' 8' 167.

(22) נשא ז, פח.

(23) להעיר מ"ג מדות שהתורה נדרשת כו' מכלל ופרט ומפרט וכלל ומכלל ופרט וכלל – וראה בסידור של"ה שם, ובכ"מ.

(24) בהעלותך ה, ב.

(25) פרש"י עה"פ.

(14) שם, יו"ד.

(15) במדב"ר פי"ד, יג.

(16) כולל גם – העילוי דרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס (ראה זח"ב רלט, א. זח"ב כו, ב. ובכ"מ).

(17) במדב"ר פי"ב, יח.

(18) נשא ז, יא.

והשלמה, "כימי צאתך מארץ מצרים"⁷⁰ אראנו נפלאות"⁷¹.

ועוד וג"ז עיקר, שלאחרי הגאולה יאמרו (בהתחלת התפלה) "הא-ל הגדול הגבור והנורא" באותו אופן שאמר משה⁷² – לפני ש"אתא"⁷³ ירמי' ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו אי' נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בכניו אי' גבורותיו, לא אמר גבור... מתוך שידועין בהקב"ה שאמיתי הוא לא כיזבו בו"⁷⁴ – בתכלית השלימות⁷⁵.

(70) להעיר, שתוכנה של ברכת "גאל ישראל" (שצריכים לסמכה לתפלה) הוא "תשבחות וקילוסין של יציאת מצרים" (ירושלמי ברכות פ"א – הובא בפרש"י ד"ה זה הסומך ברכות שם).

(71) מיכה ז, טו.

(72) "אתא משה אמר (עקב יו"ד, יז) הא-ל הגדול הגבור והנורא" (יומא סט, ב).

(73) יומא שם.

(74) וגם לאחרי ש"אנשי כנסת הגדולה החזירו עטרה ליושנה... אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורתו... ואלו הן נוראותיו" (יומא שם) – הרי התורת העטרה ליושנה אינה אלא בנוגע לאמירה ד"הגבור והנורא", ולא בנוגע להכוונה (שבזמן משה היתה הכוונה ד"הגבור והנורא" בנוגע לענינים של טוב הנראה והנגלה*, משא"כ בזמן החורבן והגלות), ולאחרי הגאולה תהי' התורת העטרה ליושנה בשלימות, גם בנוגע להכוונה.

(75) ויש לומר גם באופן נעלה יותר – שהרי

(* כהמשך הברכה: "גומל חסדים טובים", שאז יכולים לקרותו (גם) בתואר "חסיד", ע"ש התגלות האהבה, משא"כ באב המכה את בנו, שאף שההכאה עצמה היא מאהבה ("כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו"), לא נופל עליו (בשעה זו) התואר "חסיד", כי אם, "אב רחמן חכם וצדיק" (תניא - אנה"ק סכ"ב. וראה סה"ש תש"ד ע' 15).

ח. כדי לזרז ולמהר עוד יותר את הגאולה – יש לסיים בענין הצדקה, ה"שקולה"⁷⁶ כנגד כל המצוות⁷⁷, ו"מקרבת את הגאולה"⁷⁸.

ויתנו לכאז"א שליחות-מצוה ליתן לצדקה, ובהוספה מדילי, וכל המוסיף מוסיפין לו – כנהוג בכגון-דא, ובהדגשה יתירה ביום התענית, כמנהג ישראל להוסיף אז בצדקה⁷⁹.

ויה"ר והוא העיקר – קירוב וזירוז הגאולה בפועל ממש, באופן של סמיכת גאולה להתפלה, שמהתפלה על הגאולה זה-עתה באים תיכף להגאולה בפועל, ש"תחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", ו"ישבו ישרים את פניך"⁸⁰ – בבית המקדש (שבו "יראה כל זכורך את פני ה' אליך"⁸¹) השלישי⁸², "מקדש אדני" כוננו ידיך"⁸³, ותיכף ומיד ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכאז"א מהנוכחים שיחיו שתי שטרות של דולר, לתת אותם (או חילופם) לצדקה].

לעיתיד לבוא יאמרו "אורך ה' כי אנפת בי" (ישעי' יב, א), שיוודו להקב"ה גם על החורבן והגלות, כיון שאז יתגלה הטוב שבדבר.

(76) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז.

(77) כולל גם מצות התשובה שעל ידה באה הגאולה.

(78) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא שם.

(79) ראה כף החיים סתקס"ו סקט"ו. וש"נ.

(80) תהלים קמ, יד.

(81) פ' ראה טז, טז.

(82) שבו תהי' גם השלימות דהמשכן, דבית ראשון ודבית שני (ראה זח"ג רכא, א).

(83) בשלח טו, יז.

יצחק ויעקב, כולל ובמיוחד ליעקב, „בחור שבאבות”⁵⁹, ש„מטתו שלמה”⁶⁰, ו„מה”⁶¹ זרעו בחיים אף הוא בחיים”⁶²], כך, שעצם מציאותו של יהודי („ויחי יעקב”) קשורה עם מלך המשיח – ענין הגאולה.

ז. ויש להוסיף, שענין הגאולה מודגש גם בפרשת השבוע שממנה מתברר עשרה בטבת – פרשת ויגש:

בפירוש הכתוב „ויגש אליו יהודה” – איתא בזהר⁶³ שהגשת יהודה ליוסף הו”ע סמיכת גאולה (יוסף) לתפלה (יהודה).

וי”ל הענין בזה:

סמיכת גאולה לתפלה, פירושה, שברכת „גאל ישראל” צריכה להיות סמוכה לתפלה, החל מ„אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך”⁶⁴, ש„כתפלה אריכתא דמיא”⁶⁵.

ומזה מובן גם בנוגע להתפלה על הגאולה, שהגאולה צריכה להיות בסמיכות ממש להתפלה על הגאולה – שכאשר מבקשים בתפלה על הגאולה, בברכת „גואל ישראל” (ביום חול), ועד”ו בברכת „המחזיר שכינתו לציון” (– גם בשבת ויו”ט), וכיו”ב בשאר ריבוי התפלות ובקשות על הגאולה,

(59) ב”ר רפ”ו.

(60) פרש”י ויחי מז, לא.

(61) תענית ה, ב.

(62) ראה בארוכה סה”ש תשנ”א ח”א ע’ 225 ואילך.

(63) ר”פ ויגש. וראה סה”ש תנש”א ח”א ע’

206 (לעיל ע’ 288) ואילך. וש”נ.

(64) תהלים נא, יז.

(65) ברכות ד, ב.

באה הגאולה בפועל בסמיכות להתפלה, ללא הפסק כלל, לא רק שלילת הפסק כדי הילוך מיל”⁶⁶ (כפי שמצינו בכמה דינים), אלא אפילו לא הפסק דאמירת תיבה או אות אחת, כבדין סמיכת גאולה לתפלה.

ויתירה מזה – שעוד לפני”⁶⁷ תפלה ובקשה (נוספת) על הגאולה באה כבר הגאולה בפועל, ולאחרי הגאולה תהי”⁶⁸ התפלה באופן ד„תהלתך” – לא תפלה ובקשה על הגאולה (כיון שהגאולה כבר באה בפועל), אלא שבח והודי”⁶⁹ להקב”ה (”תהלתך”⁶⁹) על הנסים והנפלאות דהגאולה האמיתית

(66) להעיר מפרטי הדעות בשיעור מיל – ח”י רגעים או עד כ”ד רגעים (ראה שו”ע אדה”ז א”ח סתנ”ט ס”ו).

(67) ע”ד מ”ש „טרם יקראו ואני אענה” (ישעי”ה סה, כד), כמ”ש בברכת עננו ביום התענית. – ולהעיר מרמב”ם הל’ תשובה פ”ז ה”ז: „צועק ונענה מיד, שנאמר והי”⁷⁰ טרם יקראו ואני אענה”. ומזה מובן שגם ה”מיד” שכותב לפני”⁷¹ (בה”ה) בנוגע להגאולה, „מיד הן נגאלין”, הוא באופן ד„טרם יקראו ואני אענה”.

(68) כהסדר דסמיכת גאולה לתפלה: „גאל ישראל” (לשון עבר), ואח”כ „אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך”.

(69) כמ”ש בסיום וחזרת ספר תהלים – תהלות ותשבחות שאמר דוד מלך ישראל (דוד מלכא משיחא), „נעים זמירות ישראל”, בשם כאו”א מישראל* – „כל הנשמה תהלל י”ה הללויה”.

(*) ויתירה מזה – שנחשבת לנו אמירת מזמורי תהלים. . כאילו אמרם דוד מלך ישראל בעצמו” (שאומר כאו”א ב”יהי רצון” שלאחרי אמירת תהלים).

שבאין”⁶⁶ ערוך”⁶⁶, גם לגבי הסה”כ שלפניו,

ע”ד המשכת וגילוי אתעדל”ע שלמעלה מאתעדל”ע שנמשכת ע”י אתעדל”ת”⁶⁷, שכן, בנוגע לאתעדל”ע שיסודה ושרשה היא האתעדל”ת, לא שייך (כל כך) לומר „שלך גדולה משלהם”, כי אם, בנוגע לבחי” אתעדל”ע שלמעלה מאתעדל”ע שנמשכת ע”י אתעדל”ת.

ד. אמנם, כל העילוי והשלימות דחנוכה היא – בנוגע לחנוכה המשכן, ולאחרי זה ישנו ענין נעלה יותר, „מעלין בקודש” – בית המקדש.

וענין זה מרומז בפ’ ויגש – ע”פ המבואר בפנימיות התורה, תורת החסידות:

דרושי החסידות (בתו”א וכו’) דפ’ ויגש – התחלתם בענין (ובקרא) ד„קורות בתינו ארזים וגו”⁶⁸, בביאור עניני (ומעלת) ביהמ”ק (לגבי המשכן)⁶⁹.

(26) גם ביחס לריבוי המתנות שניתנו בעת חנוכה המשכן, תוספת אורות עליונים שירדו בגילוי השכינה – ראה תו”א וישב כט, ד. לקו”ת נשא כט, א. ברכה צח, סע”ב ואילך.

(27) ראה לקו”ת שה”ש כד, א ואילך. ובכ”מ.

(28) שה”ש א, יז.

(29) ויש לקשר זה עם ימי חנוכה – ע”פ המבואר (שיחות ש”פ מקץ, זאת חנוכה, סה”ש תשמ”ז ח”א ע’ 197 ואילך. ע’ 212 ואילך), שהענין דחנוכה הוא „והוי”⁷⁰ יגי”⁷¹ חשכ”י, ובוה גופא (שבת הב’ דחנוכה), לא רק החידוש באור, שיכול להאיר גם את החושך, אלא החידוש בחושך, שנעשה כלי, כלי מוכשר וראוי שיתגלה בו האור. וזוהי גם מעלת המקדש לגבי המשכן – שאע”פ שגם במשכן הי” מבחי” הדומם, היינו,

ותוכן הביאור⁷⁰:

„המשכן הי’ מארזים, כמ”ש⁷¹ עצי שטים עומדים (המשובח שבארזים)⁷², והמכסה הי’ מיריעות עזים כו’ והבהמ”ק הי’ מאבנים ועפר דוקא (שאסור לעשות בו עץ בולט כו’⁷³), רק שהיו כלונסאות של ארז בתקרת האולם⁷⁴. . שהיו טפלים לעיקר הבנין”.

וטעם הדבר, כי, „במשכן לא הי’ נמצא עדיין תכלית השלימות, שהי’ רק דירת עראי של הקב”ה, כמ”ש⁷⁵ ואהי מתהלך באוהל ובמשכן כו’, לכן נעשה כפי אופן סדר השתלשלות העולמות. . כותלי המשכן היו מקרשים שהן בחי” צומח, וירק) קרקע המשכן הי’ מעפר. . שהצומח למעלה מן הדומם. . והמכסה על המשכן הי’ מיריעות. . בחינת החי שלמעלה במדריגה גם מבחי” הצומח כו’.

אבל במקדש הי’ בו תכלית השלימות, כי הי’ דירת קבע של

גילוי והמשכת אלקות עד למטה מטה, בבחי” דומם, מ”מ במשכן (עיקר) החידוש הוא שהאור מאיר גם במקום התחתון, ובמקדש עיקר החידוש הוא שהתחתון נעשה כלי לאלקות (ראה לקו”ש ח”ו ע’ 21 ו”ש”נ).

(30) בהבא לקמן – ראה תו”א ריש פרשתנו.

ובארוכה – תו”ח שם. אה”ת להצ”צ שם (כרך ה

תתקפה, ב), ועה”פ.

(31) תרומה כו, טו.

(32) תו”ח שם.

(33) רמב”ם הל’ ביהמ”ח פ”א ה”ט (וגם

הראב”ד ס”ל כן – ראה כס”מ שם). חינוך מצוה

תצב – הובאו בתו”א שם.

(34) פרטי הענינים בנוגע ל„עץ” שהי’ במקדש

– ראה לקו”ש חכ”ח ע’ 219-21 בהערות. וש”נ.

(35) שמואל ב’ ז, ו.

הקב"ה, כמ"ש³⁶ זאת מנוחתי עדי עד, שהי' מעין עוה"ב וכפי שיהי' באלף השביעי כשיהי' מנוחה לחיי העולמים, שאז תתעלה הארץ העליונה שהיא בחי' מל' דאצי' להיות למעלה מכולם³⁷, וכמ"ש³⁸ אשת חיל עטרת בעלה. . . לכן אף בבהמ"ק שהי' מעין עוה"ב נעשה עיקר הבית מאבנים ועפר שהם בחי' דומם. . . רק שכלונסאות של ארז שהי' בהתקרה הם היו בחי' תמכין לבד לעיקר התקרה הנעשה מבחי' דומם.

וזהו הפירוש "קורות בתינו ארזים וגו'":

פירוש א' – "קאי על המשכן"³⁹,

(36) תהלים קלב, יד.

(37) להעיר גם מהשייכות לחנוכה: (א) הפטרה דשבת חנוכה (הא') היא "רני ושמחי בת ציון" – דאף שבחי' בת היא היותר תחתונה, כדאיתא במדרש (שמו"ר ס"פ פקודי, שהש"ר ספ"ג) משל למלך שהיה לו בת כו' והי' קורא אותה בתי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי ולא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי, מ"מ, לעתיד לבוא יהי' העילוי ד"בת ציון" דוקא, מכיון שספירת המלכות (בחי' בת) תעלה בתכלית העילוי כו' (תו"א מקץ לו, ד. ובכ"מ). (ב) "זאת חנוכה", לשון נקבה דוקא, ע"ד מ"ש "בזאת יבוא אהרן גו'", מצד העילוי המיוחד דספירת המלכות דוקא (ראה ס' הליקוטים (דא"ת צ"צ) ערך זאת. ויש"ג). ויש לקשר זה עם הענין ד"והי' יגי' חשכי" שבחנוכה (כנ"ל הערה 29) – כי, בחי' בת (מלכות), מקבל, הו"ע של חושך לגבי המשפיע, לית לה מגרמא כלום, שלכן זקוק לקבל מבחי' שלמעלה ממנו, אמנם, עי"ז מתגלית בו (גם) מעלתו העצמית דוקא, למעלה מבחי' המשפיע, בבחינת "נקבה תסובב גבר" (ירמי' לא, כא. וראה תו"א סוף פרשתנו. ובכ"מ).

(38) משלי יב, ד.

(39) ראה אהי"ת שה"ש עה"פ: "בתו"א פ' ויגש כו' לפי זה קורות בתינו ארזים קאי על המשכן" (כפרש"י עה"פ).

ועד להשלימות בזה שבכל העולם כולו יהי' נראה בגלוי ש"והיתה" להי' המלוכה⁴⁸.

ו. פרשת השבוע – פרשת ויחי, "ויחי יעקב"⁴⁹:

חיותו (מציאותו) של יעקב, "ויחי יעקב" – קשורה עם כאו"א מישראל (שנקרא על שמו של יעקב), כידוע⁵⁰ ש"נשמתו (של יעקב). . . כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם", היינו, שכל נשמה היא ניצוץ מנשמת יעקב⁵¹.

בנוגע ליעודים הגשמיים שבתורה, "כל אותן הדברים בעולם הזה". . . כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב".

(47) עובדי' בסופו.

(48) לאחר ש"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", "לפרוע מהר עשו (מלכות אדום) אשר עשו לישראל" (פרש"י עה"פ), ועד"ז בנוגע לשאר הממלכות שהרעו לישראל במשך הדורות, ובלשון הכתוב "כי דם עבדיו יקום" (האזינו לב, מג), "יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך" (תהלים עט, יו"ד) – בדרכי חסד ודרכי שלום, ופשיטא, ללא פגיעה באף אחד מישראל, ובאף אחד מאוה"ע שסייעו וממשיכים לסייע לבני".

(49) להעיר גם מפרש"י ריש פרשתנו: "ביקש יעקב לגלות את הקץ", כמ"ש בהמשך הפרשה (בשיעור דערב עשרה בטבת), האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", "ביקש לגלות את הקץ" (מט, א ובפרש"י), ובהמשך הענין (בברכתו של שבט יהודה) – "עד כי יבוא שילה", "מלך המשיח שהמלוכה שלו" (שם, יו"ד ובפרש"י).

(50) אגה"ק ס"ו.

(51) ראה גם חז"א רמט, א: "יעקב אתכניש

(*) שנברא "בשביל ישראל" (פרש"י עה"ת בתחלתו. ובכ"מ), בשביל כל אחד מישראל, כמארז"ל (סנהדרין לז, טע"א) "כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם".

וענין זה (שכל יהודי הוא ניצוץ מנשמת יעקב) מודגש ביותר בנוגע להגאולה:

בנבואת הגאולה המפורשת בתורה כתיב⁵² "דרך כוכב מיעקב", שקאי על מלך המשיח⁵³, וביחד עם זה, למדו חז"ל⁵⁴ מפסוק זה שכל יהודי נמשל ל"כוכב"⁵⁵.

והתיווך בזה – ע"פ המבואר

בספרים⁵⁶ שבנשמת כאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת מלך המשיח⁵⁷.

ומזה מובן גם לאידך – שנשמתו של

מלך המשיח מיוסדת ובנוי' על נשמותיהם של כאו"א מישראל, מאיזה שבט שהוא, ויתירה מזה, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בקיום התומ"צ [שהרי,

בכל מעמד ומצב, "ישראל הוא"⁵⁸, ומתייחס לה, "אבות", בנו של אברהם

לגבי סיהרא ועבד בה פירין (נשמות) לעלמא,

ולית לך דרא בעלמא דלא אית בי' איבא דיעקב".

(52) בלק כד, יז.

(53) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה.

(54) ירושלמי מעשר שני פ"ד ה"ו.

(55) ולהעיר, שלימוד זה הוא בנוגע לפתרון

חלום, ששייך ורומז לפתרון הגלות שנמשל

לחלום, כמ"ש (תהלים קכו, א) "בשוב ה' את

שיבת ציון היינו כחולמים" (ראה תו"א וישב כח,

ג ואילך. ובכ"מ).

(56) מאור עינים ס"פ פינחס.

(57) ולהעיר, ש"נשיא" (תוארו של מלך

המשיח, כמ"ש "ודוד עבדי נשיא להם לעולם")

ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו (קה"י מע' רבי),

שבזה מודגשת השייכות ד"נשיא" (ומשיח)

לכאו"א מישראל, כיון שנשמתו של כאו"א

מישראל היא ניצוץ מנשמת יעקב.

(58) סנהדרין מד, רע"א.

(*) יחזקאל לז, כה. - הפטרת ש"פ ויגש שממנה מתברר עשרה בטבת זה (וראה לקמן ס"ז).

דמלך בבל, שאינו אלא „כגרון ביד החוצב בו“, שמצד עצמו אין בו רוח חיים, ובנוסף הפיוט שאומרים בהתחלת יוהכפ: „כגרון ביד החרש ברצותו דבק לאור וברצותו פרש“, היינו, שהקב"ה מבטל ענינו של הגרון (מלך בבל), ויתירה מזה, שמנצל הגרון (מלך בבל) כדי לבקע („אָפּהאַקן“) ולבטל כל עניני מצור וגלות – ועד אשר אתהפכא חשוכא לנהורא³³ – שגם כשנמצאים עדיין בגלות, נעשה מלך בבל (ה„מושל בכיפה“³⁴) לסומך לעוזר ומסייע לבנ"י, „סמך מלך בבל אל ירושלים“, כמודגש במעמד ומצב דסוף זמן הגלות שנמצאים במלכות של חסד שעוזרת ומסייעת לבנ"י בהמצטרך להם.

ובלשון הכתוב בסיום ההפטורה דיום התענית – „כי יבית בית תפלה יקרא לכל העמים“⁴².

ויש לומר, שענין זה מרומז גם בכתוב „עוד אקבץ עליו לנקבציו“ (שבסיום וחותרם ההפטורה ממשי) – שרומז גם על קיבוץ ניצוצות הקדושה שבכל העולם⁴³ (בבל), שבזה נכללים גם הפעולות דאומות העולם ב„מצוות דידהו“⁴⁴, שביניהם מצות הצדקה⁴⁵ [כולל ובמיוחד – העזר והסיוע לבנ"י בהמצטרך להם בענינים גשמיים כדי שיהיו פנויים לעסוק בקיום התומ"צ⁴⁶],

ה. ומה באים להעזר והסיוע דמלך בבל (מושל בכיפה) – „סמך מלך בבל אל ירושלים“ – בענין הגאולה:

בנוגע לקיבוץ גלויות בגאולה האמיתית והשלמה („אקבץ עליו לנקבציו“) מצינו שאומות העולם (ש„פיוזן (הקב"ה לישראל) בין האומות“³⁵) יסייעו בקיבוץ בנ"י מבין האומות – כמ"ש³⁶ „והביאו (הגוים) שישראל הם בתוכם“ את כל אחיכם מכל הגוים³⁸ מנחה לה' בסוסים וברכב גו' בית ה'“.

ולא עוד אלא שאומות העולם עצמם

(39) להעיר ממ"ש בפסוק שלאח"ז (שם, כא) „וגם מהם אקח לכהנים ללוים“, „מן העמים המביאים אותם ומן המובאים אקח כהנים ולוים, שמוטמעים עתה בעכו"ם מחמת אונסין, ולפני גלוי וידוע הכהנים והלוים שבהם, ואברור אותן מתוכן ויהיו משמשין לפני“ (פרש"י עה"פ). ובפ"י הרד"ק: „וא"ז פירש וגם מהם אקח לכהנים ללוים – לצורך הכהנים . . כי מגדולי הגוים יהיו עובדים לכהנים“.

(40) זכר"י יד, טז.

(41) ישע"י שם, יט"כ ובמפרשים (פרש"י

ורד"ק ועוד) שם.

(42) שם נו, ז.

(43) שבשביל זה „פיוזן לבין האומות“ (ראה

תו"א בראשית ו, א. ובכ"מ).

(44) סנהדרין נט, א.

(45) ראה לקו"ש ח"ה ע' 157 ואילך. וש"נ.

(46) כמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א)

(שהובא ונתבאר בהתחלת דרושי החסידות דפ' ויגש).

ובזה גופא (נוסף לכך שמעלת המקדש לגבי המשכן היא להיותו „מעין עוה"ב מה שיהי' באלף השביעי כשיהי' מנוחה לחיי העולמים“) – בית המקדש דלעת"ל, כי:

כיון שנמצאים בזמן הגלות לאחרי חורבן בית ראשון ובית שני, הרי, מובן וגם פשוט, שהמדובר אודות ביהמ"ק דלעתיד⁴⁷, כאשר „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“, שאז יבנה ביהמ"ק השלישי, שהוא נעלה יותר מבית ראשון, וגם מבית שני,

[אף שנאמר בו „גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון“⁴⁸, דקאי על בית שני⁴⁹, שהי' גדול מבית ראשון בבנין, וגם בשנים (כי ב"ר עמד ת"י שנים, וב"ש עמד ת"כ שנים)⁵⁰], הרי

ולכן, בזמן הזה, יוסף הוא למעלה מיהודה (צומח למעלה מדומם), ולכן „ויגש אליו יהודה“, שיהודה נגש ליוסף כדי לקבל השפעה כו', „אבל לע"ל יתעלה יהודה להיות למעלה מבחי' יוסף“.

וכמודגש גם בהפטרה (סיום וחותרם הקריאה) דפ' ויגש – „קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו וקרב אותם אחד (הראשון) אל אחד (השני) גו' הנה אני לוקח את עץ יוסף גו' ונתתי אותם עליו (למעלה ממנו) את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד גו' ועבדי דוד מלך עליהם“⁴⁴, עד „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“⁴⁵.

ו. עפ"ז יל"פ העילוי דפ' ויגש לגבי הקריאה דחנוכה – „מעלין בקודש“:

בקריאה דחנוכה מדובר אודות חנוכת המשכן, ואילו פ' ויגש קשורה עם השלימות דביהמ"ק,

כי תורה בפירושה (תושבע"פ) ניתנה⁴⁶: „קורות בתינו ארזים גו'“

קרבת הנשיאים בחנוכת המזבח והמשכן – כדאיתא במדרש (במדב"ר פ"ג, ג. וראה אוה"ת פרשתנו שם, ב) „שפל רוח יתמך כבוד, זה יהודה שהשפיל עצמו לפני יוסף . . אמר הקב"ה, יהודה, אתה השפלת עצמך מפני אחיך הקטן הימך, חייך כשיוקם המשכן ויבואו השבטים להקריב . . אתה הוא שתקריב ראשון“.

(44) יחזקאל לו, טז.

(45) שם, כה. וראה בד"ה ועבדי דוד תרצ"ט

(תש"ח). ועוד.

(46) הקדמת הרמב"ם לס' היד.

(47) שבנינו יהי' (גם) דוגמת בית ראשון ושני – כמובן מפס"ד הרמב"ם (הל' ביהמ"ב פ"א ה"ד) „בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים, וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר, ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל“ (וראה גם הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות בנוגע למסכת מדות. תיו"ט בפתחה למס' מדות). וכן הוא בפנימיות הענינים – שכולל את הענינים דבית ראשון ובית שני (ראה זח"ג רכא, א).

(48) חגי ב, ט.

(49) ראה ב"ב ג, סע"א ואילך ובפרש"י.

(50) להעיר ששניהם (בית ראשון שעמד ת"י שנים, ובית שני שעמד ת"כ שנים) מרומזים בענין הדלקת המנורה („בהעלותך את הנרות“, סיום וחותרם הקריאה דחנוכה) – כי, בנוגע לשמן המנורה נאמר „כתית“, רמז ת"י ת"כ שנים הי' נוהג הדלקת המנורה (בעה"ט ר"פ תצוה),

י"א דקאי על ביהמ"ק דלעת"ל⁵¹],

עד לעילוי שבאין ערוך לגמרי, שיהי' בו "להצדיק" את החורבן דבית ראשון ובית שני, ירידה מבהילה – צורך עלי' מבהילה (למעליותא): כדי לבוא לתכלית העילוי דבית שלישי!

ונוסף לזה, המשך הכתוב, "רהיטנו ברותים" קאי מלכתחילה על ביהמ"ק דלעת"ל, כפירוש התרגום.

וכל זה מודגש יותר בהפטרה דפ' ויגש, שהיא סיום וחותם⁵² ("הכל הולך אחר החיתום"⁵³) דפ' ויגש – שבה מדובר אודות המעמד ומצב דלעת"ל, עד "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

ז. המורם מכל האמור לעיל:

לאחרי סיום ימי חנוכה, כל עניני העבודה דחנוכה, כולל קריאת התורה דימי חנוכה, הן אצל העולה לתורה ומברך, והן אצל השומעים, "שומע כעונה"⁵⁴, ואדרבה, "גדול העונה אמן יותר מן המברך", בדוגמת נצחון המלחמה ע"י הגבורים⁵⁵ – הנה, בבוא יום א' דפ' ויגש, ועאכו"כ ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב⁵⁶ (ועד"ז

ביום הששי שנאמר בו "טוב" ב"פ⁵⁷), עד לתכלית השלימות דפ' ויגש ביום השבת, אזי מתחיל זמן (ובמילא – נמשך גם בבחי' המקום⁵⁸) חדש, השייך לביהמ"ק העתידי וגאולה העתידה, ע"י "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", דוד מלכא משיחא.

ליתר ביאור:

נתבאר לעיל⁵⁹ אודות התוכן הפנימי דחנוכה – שקשור עם נס ה"שמן"⁶⁰, בחי' ה"שמן" שבתורה, פנימיות התורה, רזין דרזין דאורייתא⁶¹, ו"שמן" זה צריך להאיר, "על פתח ביתו מבחוץ"⁶², שזהו תוכן הענין ד"פוצו מעינותיך חוצה", שה"מעין" עצמו (לא רק המים שמתפשטים ממנו) בא באופן של הפצה גם במקום ה"חוצה", עד ל"חוץ" שאין חוצה הימנו (כנ"ל בארוכה).

דהנה, בדורות הראשונים היתה פנימיות התורה, "נסתרה" . ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים", אמנם, בזמנו של האריז"ל

- (57) בראשית א, כה. שם, לא. וראה חזקוני ורמב"ן עה"פ שם, לא.
(58) ראה שעה"ה א"פ"ו (פב, א): גדר ובחי' שם עולם נופל על בחי' מקום ובחי' זמן. ובלקו"ת (ברכה צה, א): שהמקום והזמן שניהם הם נבראים בבחי' א'.
(59) שיחת ש"פ וישב, א' דחנוכה תשמ"ז – סה"ש תשמ"ז ע' 158 ואילך. ע' 169 ואילך. ועוד.
(60) ראה שבת כא, ב ובפרש"י ד"ה מאי חנוכה.
(61) לקו"ת ש"ש ב, ד ואילך, כד, ד ואילך. ובארוכה – אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך.
(62) שבת שם.

ראשון הוא גואל אחרון²⁰],

ובצירוף כולם יחד, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²¹, נעשית מציאות אחת של "קהל (לי' יחד) גדול"²², ובאופן כזה, "ישובו²³ הנה"²³, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולהר הקודש ולבית המקדש.

ד. התענית דעשרה בטבת:

בנוגע להמאורע דהתחלת המצור על ירושלים שבגללו נקבע התענית דעשרה בטבת²⁴ נאמר²⁵ "בחודש העשירי בעשור לחודש" . סמך מלך בבל אל ירושלים – "סמך" דייקא, מלשון סמיכה וחיוזוק, כמו "סומך ה' לכל הנופלים"²⁶, שבוה מרומז שהתוכן (הפנימי) שבוה הוא חיוזוק וסמיכה לירושלים²⁷.

(20) ראה אוה"ח פרשנו מט, יא: "ולא יקשה בענין דבר זה באומרך הלא מלך המשיח משבט יהודה מורעו של דוד המלך ע"ה, וי"א דוד עצמו מלך המשיח, דכתיב ועבדי דוד מלך עליהם כמשמעו*, וא"כ היאך אנו אומרים שהוא משה הבא משבט לוי, יש לך לדעת כי בחינת נשמת משה ע"ה היא כלולה מ"ב שבטי ישראל" . וענף שבטו של דוד במשה היא . . ולעתיד לבוא תתגלה בעולם שרש המלכות שבמשה שהוא עצמו מלך המשיח, והוא דוד והוא ינון ושילה".

- (21) בא יו"ד, ט.
(22) ירמ" לא, ז.
(23) להעיר ממאור"ל (ספרי ופרש"י קרח יח, ח) "הנה לשון שמחה".
(24) רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ב.
(25) יחזקאל כד, א"ב.
(26) תהלים קמה, יד.
(27) ראה גם קונטרס הנ"ל ס"ח.

(*) ראה בארוכה לקו"ש חז"ה ע' 206 ואילך.

[ועפ"ז יומתק גם הקשר והשייכות לתוכנו של הזמן שבו "סמך מלך בבל אל ירושלים" – "בחודש העשירי בעשור לחודש" – "העשירי יהי' קודש"²⁸].

וההסברה בזה:

גם כשנמצאים במעמד ומצב של "נופלים", עד כדי כך, שנבוכדנאצר הרשע עושה מצור על ירושלים, שזה מורה שיש חסרון בעבודתם של ישראל בקשר ובשייכות לחומת ירושלים, ע"ש יראה וע"ש שלם²⁹, שלימות היראה³⁰ – אזי "סומך ה' לכל הנופלים", שעוזר ומסייע לכאור"א מישראל שסוכ"ס תהי' ירושלים (יראת ה') שלו בשלימות, ועד שגם חומת ירושלים, ה"סייגים" שבתורה (עשו סייג לתורה³¹) שהם בדוגמת החומה המקיפה את העיר, היא בשלימות,

ועוד לפנ"ל³² – מבטל את המצור

- (28) בחוקתי כז, לב.
(29) תוד"ה הר – תענית טז, א (מב"ר פנ"ו, יו"ד).
(30) לקו"ת ראה כט, ד. דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.
(31) אבות פ"א מ"א.
(32) כהסדר "פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו", ואח"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו" (כנ"ל הערה 8), היינו, שלאחרי שמבטל כל הצרות דבנ"י, "פונה מכל עסקיו" לפדותם מהעונות, ולהביאם למעמד ומצב "ירושלים" שלהם תהי' בשלימות.

(*) ובלשון רבינו הזקן (תניא רפמ"א): "מניח העליונים והתחתונים" – אשר "איהו ממכ"ע וסוכ"ע, וכמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא" – "ומיידד מלכותו על עמו ישראל כו".

ובפרט לאחר שכתב „כלו כל הקיצין“⁷¹, וכבר עשו תשובה [החל מהרהור תשובה]⁷², שעי"ז נעשה צדיק גמור, כהפס"ד בהנוגע להמקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור – פס"ד שנוגע (לא רק לדיני ממונות, אלא גם) לדיני נפשות, ובדיני נפשות גופא – לכל הדורות שעתידיים להוולד משידוך זה] – הרי בודאי ובודאי ש„מיד הן נגאלין“.

ג. ויש להוסיף, שענין הרחמים (י"ג מדה"ר) קשור (לא רק לביטול סיבת הגלות, שעי"ז באה הגאולה, אלא) גם עם הגאולה עצמה – שהגאולה עצמה היא באופן של רחמים, כמ"ש⁷³ „ברחמים גדולים אקבצך“.

וענין זה מודגש ביותר בהפטורה

(7) סנהדרין צו, ב.

(8) ואף שבכמה ענינים של תשובה יש תנאים נוספים מלבד ההרהור תשובה, ולדוגמא: בגזילת ממון (אפילו שזה פרוטה בלבד), לא מספיקה התשובה, אלא צ"ל גם „והשיב את הגזילה אשר גזל“ (ויקרא ה, כג) – אין זה מעכב ח"ו את הגאולה, היינו, שבשביל הגאולה מספיק הרהור תשובה בלבד (ואח"כ תהי' שלימות התשובה ע"י השבת הגזילה וכיו"ב). ויתירה מזה – שאפילו ההרהור תשובה כשלעצמו אינו צריך לעכב את הגאולה, כפי הסדר שבתורה⁷⁴ שמדויק הוא כמובן, שמבקשים „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“, ואח"כ* „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו“.

(9) קידושין מט, ב (ע"פ גירסת האו"ז סק"ב). רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה.

(10) ישעי' נד, ז.

(*) לאחר מאה וחמש מזמורי תהלים (כהסדר בספר תהלים: כ"ה – ק"ל). ובהדגשה יתירה בסדר אמירתם בסמיכות זל"ז – בהתחלת הסליחות דעשרה בטבת, ובנפילת אפים בכל יום שאומרים תחנון (ראה בארוכה קונטרס הנ"ל ס"ט).

שהיא המשך וסיום הקריאה:

סיום וחותם ההפטורה (ש"הכל הולך אחר החיתום"י) – „נאום אד' ה' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו“⁷⁵.

והשייכות להקריאה (י"ג מדה"ר) – גלילי י"ג מדה"ר פועל הקיבוץ דבני" מן הגלות, „ברחמים גדולים אקבצך“, ולא עוד אלא שמצד גודל מעלת הרחמים, רחמים על כאו"א באיזה מעמד ומצב שיהי', נעשה הקיבוץ דבני" באופן ש„אקבץ עליו לנקבציו“, ש„אוהו בידיו ממש איש איש ממקומו, כמו שנאמר⁷⁶ ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל“⁷⁷,

[ולוקחים עמהם גם אלה שהם בבחינת „ערב רב“, ע"ד מ"ש ביציאת מצרים „וגם ערב רב עלה אתם“⁷⁸, שנקראים „עמך“⁷⁹ (עם שלך) של משה רבינו, ועד כדי כך, שגם בהיותם במעמד ומצב בלתי-רצוי („שחת“⁸⁰), מייחד הקב"ה עליהם שמו של משה רבינו, „עמך“, ובודאי שגם הם באים ביחד עם משה רבינו ודור המדבר⁸¹, „דור דעה“⁸², ועד"ז בנוגע לכל בני" שבכל הדורות, שהם בודאי „עמך“ של משה רבינו, „גואל“⁸³

(11) ברכות יב, א.

(12) ישעי' נו, ה.

(13) שם כז, ב.

(14) פרש"י נצבים ל, ג.

(15) בא יב, לח.

(16) תשא לב, ז.

(17) ראה במדב"ר פ"ט, יג. וש"נ.

(18) ראה במדב"ר שם, ג. וש"נ.

(19) ראה שמו"ר פ"ב, ו. וח"א רנ"ג, א. שער הפסוקים פ' ויחי.

התחיל „מותר ומצוה לגלות זאת החכמה“⁸⁴.

ולאחרי כן ניתוסף יותר בגילוי פנימיות התורה – ע"י התגלותה של תורת החסידות, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעל ידה באה פנימיות התורה באופן של „יתפרנסון“⁸⁵, בהבנה והשגה בחכמה בינה ודעת, עד לגילוי תורת החסידות באופן ד"יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה“.

ובענין זה – „יפוצו מעינותיך חוצה“ – ניתוסף והולך ע"י רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שעל ידו נעשה הענין דהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, ע"י תלמידיו ושלוחיו, „חיילי בית דוד“, שיוצאים ל„מלחמת בית דוד“, לבטל את אלו „אשר חרפו עקבות משיח“⁸⁶, עד לביאת המשיח, באופן ד„ברוך ה' לעולם אמן ואמן“⁸⁷.

ולכן, לאחר עבודתם של רבותינו נשיאינו בהפצת המעיינות חוצה במשך ששה דורות, „שש שנים תורע שדך ושש שנים תזמור כרמך“⁸⁸, בעידור וניכוש „אילנא דחיי“⁸⁹ דתורת החסידות, כדי שיתן את פרו (פירות

(63) אגה"ק סכ"ו.

(64) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה בהנסמן בלקו"ש

חכ"ד ע' 156 הערה 35.

(65) תהלים פט, נב.

(66) שם, נג.

(67) ראה בארוכה שיחת שמח"ת תרס"א –

נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפ"ו, ב וילך, ס' השיחות

תש"ב ס"ע 141 וילך.

(68) בהר כה, ג.

(69) ראה חז"ל קכד, ב – ברע"מ, אגה"ק שם.

ופירי פירות עד סוף העולם“⁹⁰, „עד"ו כי יבוא שילה“⁹¹ – הרי, בדורנו זה, דור השביעי, „כל השביעין חביבין“⁹² (בדוגמת שנת השמיטה, „בדורות שביעית חביב . . בשנים שביעי חביב“⁹³), לא נותר אלא להוריד⁹⁴ ולהביא את ביהמ"ק הנצחי, „מקדש אדני" כוננו ידך“⁹⁵, בגאולה האמיתית והשלימה (שאין אחרי' גלות) ע"י משיח צדקנו (שביאתו תלוי בהפצת המעיינות חוצה, כדברי מלך המשיח להבעש"ט“⁹⁶).

ובסגנון האמור – שלאחרי העבודה דימי חנוכה, שתוכנה הפצת המעיינות חוצה, כולל הקריאה דימי חנוכה, שבה מודגש הענין דעניית אמן, שזהו"ע הנצחון ד„מלחמת בית דוד“,

– לאחר בזבוז אוצרות המלוכה⁹⁷,

(70) ע"ד ל' חז"ל – זבחים לו, ב. בכורות טז,

א. ועוד. כולל הפירוש הפנימי – שעושים „סוף“ להעלם והסתהר ד„עולם“ (ולהעיר מפ' מחז"ל „בן מאה כו' עבר ובטל מן העולם“ – אה"ת חיי שרה קי, ב. בשלח ע' תקל. חוקת ס"ע תתיו. ועוד).

(71) ל' הכתוב – ויחי מט, יו"ד (שקורין עתה בתפלת מנחה).

(72) ראה לקו"ד ח"ד תרסז, ב.

(73) ויק"ר פכ"ט, יא.

(74) כי הוא בנוי ומשוכלל כבר (ראה לקמן בפנים).

(75) בשלח טו, יז ובפרש"י, וח"ג רכא, א.

(76) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג

ונאמר – פסחים קטז, ב.

(77) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו.

ובכ"מ).

(78) להעיר מהשייכות לפ' ויגש, והשיעור

דיום השבת – שבו נאמר „וילקט יוסף את כל

הכסף גו" (פרשתנו מז, יד), ואמרו חז"ל (פסחים

עשרה בטבת ג

„סמך מלך בבל“ למעליותא בגאולה

מתעוררים רחמיו של הקב"ה, „אב הרחמים“, מקור הרחמים, על כאו"א מישראל, על הציבור, ועל כלל ישראל, למחול ולסלוח להם – „אני מוחל להם“² (כמ"ש בסיום וחותם הקריאה¹ „וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו“).

וכיון שע"י התגלות י"ג מדה"ר בטלים החטאים, סיבת הגלות (מפני חטאינו גלינו מארצנו) – באה תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה, כפי ש„הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו ומיד הן נגאלין“⁶.

(3) ולהעיר, שמ„מקור הרחמים“ נמשכת הרחמנות גם על זה שמדת הדין שבתורה אומרת שאסור לרחם עליו („כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו“ (ברכות לג, א) – כידוע פתגם רבותינו נשיאנו שעל זה ש„אסור לרחם עליו“ גדולה הרחמנות עוד יותר, היינו, שמבארים שכוונת חז"ל באמרם ש„אסור לרחם עליו“, היא (לא) שישאר במעמד ומצב כזה, ח"ו, אלא כדי לעורר את גודל הרחמנות עליו – ע"י הגילוי וההמשכה ממקור הרחמים.

(4) להעיר מהר"ת ד„צבור“ (ככר לאדן (להחיד"א) אבות פ"ב מ"ד) – צדיקים בינונים, והסוג השלישי (שהר"ת שלו הוא האות ר') שמחברים אותו לבינונים וצדיקים ע"י הוא"ו (צבור), ובצירוף ג' הסוגים נעשית מציאות של ציבור*, שיש בה כח מיוחד – כמאד"ל (ברכות ח, רע"א) „אין הקב"ה מואס בתפלתם של רבים, שנאמר הן א"ל כביר ולא ימאס“.

(5) תשא לר, ט.

(6) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(*) ומודגש ביותר בנוגע לתענית – „כל תענית שאין בה מופשע ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קשורת“ (כריתות ו, ב).

א. יום התענית הוא „יום רצון לה'“ – יום שקבעו הקב"ה לגלות ביתר שאת וביתר עוז רצונו ותשומת לבו לכאו"א מישראל ועאכו"כ לכלל ישראל בכל עניניהם, ובמיוחד בנוגע להענין הכללי שנוגע לכלל ישראל בכל הדורות, הן הדורות שכבר עברו, והן הדורות העתידיים לבוא, ועאכו"כ דורנו זה, נשמות בגופים – הגאולה האמיתית והשלימה דכל בנ"י, שתבוא בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

ובהתאם לכך, יש לבאר הדגשת ענין הגאולה בתוכנו של היום – שיש בו כמה פרטים: (א) כללות הענין דיום התענית, שתוכנו מובן מהקריאה בתורה וההפטורה, (ב) ענינו הפרטי של התענית דעשרה בטבת, שתוכנו מובן מהמאורע שבגללו נקבע תענית זה, (ג) פרשת השבוע, כדלקמן.

ב. יום התענית:

ביום התענית קורין בתורה בציבור י"ג מדות הרחמים, ש„אינן חוזרות ריקן“², היינו, שכאשר הקב"ה שומע הקריאה ד"ג מדה"ר שקורין בכל מקום שבעולם שבו נמצאים ציבור מישראל,

משיחית* יום ה' פ' יחזיק, עשרה בטבת – יהפך לשמחה – ה'תנש"א. לאחר תפלת מנחה. נדפס בסה"ש תנש"א ח"א ע' 218 ואילך.

(*) חלק עיקרי משיחה זו נכלל בר"ד שיחות ש"פ ויחי ועשרה בטבת (נדפס בסה"ש תנש"א ח"א ע' 225 ואילך), וכאן באו הענינים שלא נכללו בר"ד הנ"ל (המו"ל).

(1) ישע"י נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

(2) ר"ה יז, ב. פרש"י תשא לג, יט.

לבנין ביהמ"ק העתיד בביאת דוד מלכא משיחא.

ובמילא, על כאו"א מישראל, מוטלת השליחות להביא ולגלות את ביהמ"ק העתיד – ש„בנוי ומשוכלל“ בשמים, וצריך רק לירד ולהתגלות למטה⁸⁶ – תיכף ומיד ממש.

וכאמור, ענין זה שייך לכאו"א מישראל, אנשים נשים וטף, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו“⁸⁷, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, ללא כל חילוקי עדות חוגים ומפלגות כו', שכן, אין זה ענין השייך לסוג או נוסח כו' מסוים, כי אם, ענין השייך לכאו"א מישראל, כל העשר סוגים ד„ראשיכם שבטיכם גו' טפכם נשיכם גו' מחוטב עצים ועד שואב מימך“⁸⁸, שהרי הדברים האמורים לעיל מיוסדים ונעתיקים מהמפורש בתורה, תושב"כ ותושבע"פ, באופן המובן ושייך לכאו"א מישראל.

ובלשון הכתוב⁸⁹ – בא' ההפטרות, אשר, כללות ענין ההפטרה קשור עם גזירות הגלות⁹⁰ – „עם זו יצרתי לי (למען) תהלת יספרו“, היינו, שענינו דכאו"א מישראל (כולל גם זה אשר „בשם ישראל יכונה“⁹¹, כהמשך הפטרה הנ"ל) לספר תהלותיו של הקב"ה, עד

(86) ראה פרש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. ועוד.

(87) בא י, ט.

(88) ר"פ נצבים. וראה חז"ב פב, א.

(89) ישע"י מג, כא.

(90) ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת ר"ס רפד. ועוד.

(91) פרש"י עה"פ.

(92) מד, ה.

„הון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור“, „אוצרותיו ואוצרות אבותיו מימי קדם“⁹², אשר, במשך כל השנים היו כמוסים וחתומים מעין כל רואה כו', ואעפ"כ, בשביל נצחון המלחמה פותחים את כל האוצרות, ומבזבזים אותם, לכאו"א מאנשי הצבא, כאו"א מישראל, כפי שנקראו בנ"י בעת יצי"מ ולתמיד, כמ"ש⁹³ „בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הו' מארץ מצרים“ (ותירה מזה „על צבאותם“⁹⁴), למעלה מהניצוצין, מצבאות הו' (92), כמבואר בהמשך ההלול⁹³ –

אזי באים לפ' ויגש, „קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים“, ביהמ"ק העתיד להבנות בימיו של מלך המשיח, „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“.

ה. ולכן:

יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא ענין אחד ויחיד – וחייב אדם לומר בלשון רבו⁹⁴, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁵ עמדה הכן כולכם,

קיט, א. ושי"ג) „שלש מטמוניות הטמין יוסף כו" (נתבאר בתו"א פרשתנו מד, ב ואילך). ובנדוד – י"ל הרמז אבל גלוי: גילוי כל האוצרות שאצר והטמין יוסף דדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, וביקש והפציר וציווה לגלותם ולהפיצם.

(79) תו"ח שמות שכב, ב.

(80) בא יב, מא.

(81) שם, נא.

(82) ד"ה בעצם היום הזה גו' – בתו"א ר"פ בא.

(83) ד"ה באתי לגני תש"י פ"י ואילך.

(84) ברכות מז, א. ושי"ג.

(85) במכתבו – נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. אגרות יקודש שלו ח"ד ע' רעט.

ותיכף ומיד ממש יביא פדיון שבויים זה עמו את הפדיון שבויים של כל הניצוצי קדושה בעולם⁹³, ותיכף ומיד ממש ממש, הולכים כל היהודים, „בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו“⁹⁴, ו„כספם וזהבם וכל זה תיכף ומיד ממש.

93 ראה שיחת ה' טבת - סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 210.
94 בא י, ט.

95 ישע"י ס, ט.
96 ראה יומא נד, ב.

לתהלה עיקרית - „כי גאל ה' יעקב גו“⁹⁵ (כסיום וחזרתם ההפטרות הנ"ל).

ט. ונקודת הדברים - באותיות פשוטות ומובנות לכאן מישראל ממש:

הענין ד„מעלין בקודש“ - מובן ופשוט לכל, ולא עוד, אלא שגם מצד טבע הבריאה ישנו וצריך להיות ענין של צמיחה וגידול, לא רק בישראל, אלא גם אצל אלהי, ואפילו אצל בעלי-חיים, ואפילו בסוג הצומח (עד לסוג הדומם שגם בו יש בחי' צומח שבדומם⁹⁶), ובמילא, מבין כאן, גם קטן שבקטנים⁹⁷, שבעניני קדושה צריך בודאי להיות עילוי והוספה, „מעלין בקודש“.

ובמילא, מובן בפשטות לכאן שלא יתכן שלאחרי ימי חנוכה יהי ענין של ירידה ח"ו, אלא אדרבה, „מעלין בקודש“ (הוראה שלוקחים ובהדגשה מימי חנוכה, כנ"ל ס"ב), ובפשטות - שהענין דחנוכה קשור עם חנוכה המשכן, ולאחרי זה באים לחנוכה עליונה יותר, ואין עליון מזה אלא חנוכה ביהמ"ק.

ובפרט ע"פ המבואר בפנימיות התורה, תורת החסידות, הקשר

96 ראה ע"ח (שער מיעוט הירח פ"ב) דגלות בבל יש בו עילוי במצב ספי' המל' לגבי המצב בבית שני.

97 סנהדרין צו, ב.

98 ירמ"ח, ח, כ.

99 ועד"ז בנוגע למשיח - שמיד ברגע שלאחרי החורבן „נולד מושען של ישראל“ (ראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד, ובכ"מ), ומאז ועד היום הזה הולך וגדל כו' (ובפרט ע"י עבודתם של ישראל במשך הדורות), עד לתכלית העילוי. (100 מיכה ז, טו.)

93 שם, כג.

94 תו"ח פרשתנו צא, סע"א ואילך.

95 ואדרבה - אצל קטן מודגש יותר טבע הצמיחה והגידול כפשוטו (משא"כ בגיל העמידה וכו'), ומזה מובן גם בנוגע לצמיחה וגידול ברוחניות; ואילו גדול שבגדולים, עד לצדיק גמור - זקוק להתבוננות כו', שלמרות גודל מעלת עבודתו, יש לו צורך בצמיחה וגידול, „ילכו מחיל אל חיל“, עד לאופן ד„אין להם מנוחה כו“ (ברכות בסופה. וש"נ).

לא קיים בהם¹⁰¹), אמנם, בימינו אלה לא שייך עוד סיבה זו – שהרי ישנו כבר גם ה"רכוש גדול", ריבוי הכי מופלג דתורה ומצוות שקיימו בני במשך כל הדורות,

ובפרט לאחר גילוי פנימיות התורה ובאופן דהפצה, בחכמה בינה (וגם) דעת, הרי כמחז"ל¹⁰² "דעה קנית מה חסרת".

[וזה שיכול להיות עוד יותר – הרי מכיון ש"ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"¹⁰³, באופן דאין סוף, לא יוכלו לעולם להגיע לתכלית וסוף הענין, ואילו כל מה שיכולים להשיג – הרי ע"פ חזקת כשרות דבנ"י, השיגו כבר; ואדרבה, בכדי שיתוסף עוד יותר בעבודתם ורכושם של ישראל – ה"ז ע"י שתבוא תיכף הגאולה האמיתית והשלימה, שאז תהי' עבודתם של ישראל בתכלית השלימות, "כמצות רצונך"¹⁰⁴].

ואולי הסיבה להמשך הגלות עוד רגע אחד, היא – מפני ש"הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים"¹⁰⁵ ("ועמך כולם צדיקים"¹⁰⁶), שיתפללו ויבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"... וידרשו ויתבעו¹⁰⁷

שתבוא הגאולה תיכף ומיד, "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח... כי לישועתך קוינו כל היום", ובשבתות וימים טובים – "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", וכיו"ב, ואז, **מיד הוא בא!!**

אבל גם תפלה צ"ל ושלמתה "כמצות רצונך" – תיכף לאחר הגאולה, מנוחת הנפש שאפ"ל כוונה כדרוש, שכוונה עיקר בתפלה¹⁰⁸.

י. אמנם, ע"פ האמור שנמצאים אנו בתקופה שכל ענינה הוא "עמדו הכן כולכם" לבנין ביהמ"ק השלישי וגאולה האמיתית והשלימה – יכול משהו לחשוב, שבמצב זה אין צורך בענין של עבודה, כי אם, "לארוז את החבילות"... ולהמתין לביאת המשיח.

על כך באה ההוראה משיעור חומש דיום זה, יום השבת – משביעי עד סיום וחזרת פ' ויגש:

ובהקדים – דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁹ אודות הלימוד מהמסעות דבנ"י בהיותם במדבר ("מדבר העמים", דוגמת ענין הגלות¹¹⁰), שנאמר בהם "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו"¹¹¹,

מזמור יו. מדרש שמואל ספלא (הובא ברד"ק סוף שמואל ב.). והובא להלכה – ב"י לטא"ח סקפ"ח (משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון). ורקת הל' תפלה ששכ"ב. וראה מדבר קדמות לתהי"א מערכת ק' אות טו. ובכ"מ.

(108) רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ו. שו"ע ואדה"א או"ח ר"ס צח.

(109) לקו"ד ח"ג שצג, ב. ס' השיחות תש"א ע' 162.

(110) ראה לקו"ת מסעי פח, ג ואילך. ובכ"מ.

(111) בהעלותך ט, כ. שם, כג.

ומקשרים זאת גם עם העובדה שבימים האחרונים התבטלה עיר הבירה של המדינה ההיא, ועד שהעבירו אותה לעיר אחרת, ע"פ כתיבת וחתימת החוקים ומשפטים של המדינה ההיא (שבכיו"ב דינא⁸⁵ דמלכותא דינא⁸⁶).

מה יכול כאו"א לעשות בפועל כדי לזרז את הפדיון וההשבה של הספרים והכתבים?

התשובה לכך פשוטה: עי"ז שכל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, יעשה ענין דוגמתו – ע"י שיביא לביתו ולספרייתו וכיו"ב, ספרי (וכתבי) קודש חדשים בדברי תורה, בהוספה על הספרים שיש לו מקודם ב"בית מלא ספרים"⁸⁶ שלו.

וכיום ה"ז דבר קל לביצוע, מכיון שבכל שבוע נדפסים ענינים חדשים בתורה, הן כאלו הנדפסים שוב, ועוד ועיקר – חדשים, במילא ה"ז דבר קל לקנות את הספרים, וכך להוסיף עוד ועוד בקבלת ובקניית ספרים.

[כפי שידועה ההסברה מנשיא דורנו בזה שספר צריך לעלות כסף (ועד שהוא הורה להדפיס את המחיר ע"ג כמה קונטרסים, ובטעם הדבר הוא הסביר⁸⁷),

(85) ההיפך בתכלית מהמצב בזמן אדה"ז, שנתקים רצונו בנצחון מדינת רוס' נגד צרפת (מפני המעלה שעי"ז ביר"ש כו' של בנ"י), ובדורנו זה החידוש – שגם מדינת צרפת נעשתה מקום תורה ויר"ש והפצת היהדות והמענינות חוצה (ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 176 (לעיל ע' 226) ואילך), ועתה – נעשית המהפכה והנפילה של מדינת רוס', בשינוי עיר הבירה וכו'.

(86) לשון חז"ל – תנחומא קרח ב.

(87) ראה גם שיחת יו"ד שבט תשי"ב, ש"פ תבוא תשמ"ה.

משום שבועולם, מלשון העלם והסתרה⁸⁸, הרי דבר חשוב עולה כסף, ויסודו במאחז"ל⁸⁹ – "אסיא דמגן במגן, מגן שוה", ועאכו"כ שכן צריך להיות בנוגע לדברי תורה, שתורה מביאה רפואה לעולם⁹⁰].

וכל הזרזי הרי זה משובח – שיתחילו לקבל את ההחלטות בזה כבר עתה, ולקיים זאת בהקדם האפשרי, כולל ע"י עשיית הזמנה מראש (ולכן לשלם) על מינוי לקבלת ספרים חדשים שיוצאים לאור אח"כ (בלשון הידוע הנדפס בכמה ספרים – "פרענומערנאנטן"), ובשעת ההוצאה לאור של הספר מקבלים אותו המנויים תיכף ומיד.

כמו"כ ראוי ונכון הדבר לנצל את מנהג ישראל, לתת ספרי קודש הנדפסים כמתנה לאחרים, כולל ילדים קטנים, לקראת שמחה שלהם או לפני חג וכיו"ב.

יד. ויהי רצון, שעל ידי זה שכאו"א ירחיב את פעולותיו בקבלת ספרים חדשים – זה יזרז עוד יותר את הקיום בפועל ד"ויגש אליו יהודה" בפדיון שבויים של בנימין – שכל הספרים והכתבים של רבותינו נשיאנו חוזרים למקומם האמיתי, "בית רבינו שבבבל"⁹¹, "770" בגימטריא "פריצת"⁹², ושם יצטרפו לכל הספרים והכתבים של רבותינו נשיאנו.

(88) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(89) ב"ק פה, סע"א.

(90) ראה עירובין נד, א. ועוד.

(91) מגילה כט, א. וראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 465 ואילך.

(92) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 164 (לעיל ע' 144).

5-144. ע' 3-182 (לעיל ע' 3-232).

האירוסין⁷⁸ (ביצי"מ⁷⁹), עד שיהיו הנישואין⁷⁸ בגאולה האמיתית והשלימה⁸⁰].

היום צריך רק לפתוח את העיניים, ואז יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי יהי' כבר בהמעמד ומצב דגאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, שזה גופא הוא הטעם לכך שרואים כיום איך שיהודים יכולים לעמוד בעניני היהודים עם כל התוקף והבעה ב'תיות גם על אוה"ע - ואין הדבר תלוי אלא ברצונם - דכיון שעומדים מיד לפני הגאולה, שבה יתגלה בפועל כיצד, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", "וידעו הגוים כי אני ה'" - לכן זה משתקף בפועל במצב של דורנו, כהכנה המוליכה ישירות לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולחוסף, שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שיחד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו - כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יש גם את ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", שבא בסיוע ונתינת כח מיוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה", (פרעה

מכך מובן גם הלימוד מזה לדורנו: עי"ז שמתנהגים באופן ד"ויגש אליו יהודה", שמראים בעניני יהדות את התוקף והבעה ב'תיות בהיותו יהודי, ש"בשביל ישראל" נברא העולם⁸², ה"ז גופא מביא את ה"ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

יג. הענין ד"ויגש אליו יהודה" (התוקף והבעה ב'תיות של בני"י על העולם) בדורנו זה מודגש גם ביום ה' טבת (שהי' ביום החמישי, "קמי שבתא"⁸³, ושבת זו, ו' טבת, היא בתוך הג' ימים מה' טבת):

יום זה קשור לשחרור ו"פדיון שבויים" של הספרים והכתבים של רבותינו נשיאנו, באופן שהי' לכך ההסכם המלא והסיוע (ממשפט) אוה"ע, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי).

אך ישנם עדיין ספרים⁸⁴ וכתבי יד של כ"ק מו"ח אדמו"ר ושל אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הנמצאים בשבי' במדינה היא ועדיין לא הוחזרו למקומם, אע"פ שגם בנוגע אליהם כבר היתה פקודת המלכות, גם של אוה"ע, שישחררו אותם.

(78) שמו"ר ספ"ו.

(79) והרי מוכרין יצי"מ בכל יום - ביום ובליה (ברכות יב, ב במשנה. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ו או"ח סס"ז ס"א).
(80) והרי ידוע גודל ההשתדלות של רבני ישראל בהיתר עגונות, אשר בשביל זה מחפשים כל היתר האפשרי, ומקילים בזה וכו', ובלשון הש"ס (גיטין ג, ריש ע"א. ו"ש"ג), "משום עיגונא אקילו בה רבנן". ומה מובן במכש"כ וק"ו בנוגע להעיון ר"ל דכל בני' שבזמן הגלות.

(81) זח"א ר"י, א.

(82) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(83) פסחים ק, סע"א.

(84) ספרי קודש, וגם (להבדיל) ספרי חול שמסייעים לספרי קודש, ועד מסוג דבבחי' "דע מה שתשיב לאפיקורס" (אבות פ"ד מ"ה) וכו"ב (ראה גם שיחת ש"פ ויגש תשמ"ה - ספר השיחות תשמ"ח ח"א ס"ע 192 ואילך).

"כמאן דקביע להו דמי"¹¹², ולכן, גם כאשר חנו לזמן קצר בלבד (לא רק למשך זמן הכי ארוך, כהחני' ב"קדש", י"ט שנה, "כימים אשר ישבתם בשאר המסעות"¹¹³, אלא אפילו לזמן קצר וביותר), עד ל"ימים מספר"¹¹⁴, ועד לזמן הכי קצר, "מערב עד בוקר"¹¹⁵ - היתה חנייתם באופן של קביעות כולל הקמת המשכן והעבודות בו (אע"פ שמיד למחרתו הוצרכו לפרקו כו').

ועד"ז בנוגע לענין הגלות - שגם כאשר נמצאים בגלות לזמן קצר, עוד רגע אחד בלבד (כי ברגע שלאח"ז בא משיח צדקנו), הרי, גם רגע זה צריך להיות באופן של קביעות, ובמילא, יש "להכניס" ולמלאות רגע זה בכל עניני העבודה דתומ"צ, בכל הפרטים ופרטי פרטים (הקמת המשכן, עבודה הרוחנית).

וענין זה מודגש בשיעור חומש היומי - "וישב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחוזה בארץ מצרים במיטב הארץ גוי"¹¹⁶, ועד לסיום וחזרתם הסדרה, "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד":

גם כאשר נמצאים בגלות (ארץ מצרים)¹¹⁷ למשך זמן קצר בלבד, אזי

(112) עירובין נה, ב.

(113) פרש"י דברים א, מו.

(114) בהעלותך ט, כ.

(115) שם, כא.

(116) מז, יא.

(117) וטעם הדבר - כמ"ש לפנ"ז (פרשתנו מה, ח) "וישלחני אלקים גוי' להחיות לכם לפליטה גדולה", כמארו"ל (פסחים פו, ב), "לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים", לברר ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנפלו כו' (מכיון שלא

"וישב יוסף¹¹⁸ את אביו ואת אחיו גוי' בארץ מצרים", באופן של ישיבה, "לישב בשלוה"¹¹⁹, ולא עוד, אלא שהישיבה היא "במיטב הארץ",

ובאופן ד"ויאחזו בה", "לשון אחוזה"¹²⁰, עד ש"ויפרו וירבו", הן

מאיר אור האבוקה שיקבץ וימשוך למקומו את ניצוצות הקדושה, כבזמן שלמה - ראה תו"א בראשית ו, א. ובכ"מ, שעי"ז ניתוסף יותר בישראל המבררים את הניצוצות ("צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיון לבין האומות" (פסחים שם) - "להחיות לכם לפליטה גדולה".

(118) "וישב יוסף" דייקא, היינו, שהישיבה במצרים היא ע"י ("ע"פ ההוראה והנתינת" (כח) דיוסף, נשיא הדור, שמנצל גם את "צוה פרעה", "דינא דמלכותא דינא" (גיטין יו"ד, ב. ו"ש"ג), לטובתם של ישראל, שיוכלו למלא את שליחותם בגלות באופן של מנוחה והתיישבות, בשלוה.

(119) פרש"י ר"פ וישב.

(120) פרש"י עה"פ - ברוב הדפוסים (בכמה דפוסים - לשון אחיזה, וכנראה נפלה טעות בהעתקה. וראה לקו"ש חט"ו ע' 405, ובהערה 2). ויש לומר שהכרחו של רש"י לפרש "ויאחזו" הוא "לשון אחוזה" (ולא לשון אחיזה) - מצד ההוספה ד"וישב ישראל גוי' ויאחזו בה" לגבי מש"נ בהתחלת הענין "וישב יוסף גוי' ויתן להם אחוזה", דעכצ"ל שהוספה זו מוסיפה ענין, הדגשת תוקף ההתיישבות, "לשון אחוזה", ענין של נחלה. וי"ל דכולל גם נחלה כפשוטה* - שהרי היו במצרים ר"י שנה (מלבד אלה מיורדי מצרים שמפורש בהם שהאריכו ימים עד ליציאה ממצרים).

(*) וי"ל ענינו ברוחניות - שישראל מקבלים את כל ניצוצות הקדושה כו' דעולם התורה, ירושה מעשו, כמ"ש (מלאכי א, ב). "הלא אח עשו ליעקב" (סה"מ תר"ל ע' פח. סה"מ תרנ"ד ע' ל. ובכ"מ), כימי צאתך מארץ מצרים שגם ערב רב עלה אתם, "כהנ"ל שהי' בארץ מצרים, שלכן, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" (ראה פני"ח ש"ח פ"ג. ועוד. ותו"א בא ט, ג. ובכ"מ).

כפשוטו, והן בעבודה הרוחנית, לקרב עוד יהודי ועוד יהודי כו' לתומצ"צ¹²¹, „כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו“¹²².

ובזה גופא – באופן ד„מאד“, למעלה ממדידה והגבלה¹²³.

[ומזה באים תיכף ומיד ל„ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“¹²⁴ (שהרי „פרשה זו סתומה“¹²⁵, היינו, שאין הפסק בין סיום פ' ויגש להתחלת פ' ויחי, כ”א המוכרח, אות אחת)¹²⁶], היינו שגם בארץ מצרים נעשה הענין ד„ויחי יעקב“, עד למבחר שנותיו¹²⁷, י”ז בגימטריא „טוב“ (כידוע ביאור ומענה אדמו”ר הזקן להצ”צ בזה¹²⁸), ועד לסיום וחיותם פ' ויחי – „פקוד יפקוד אלקים אתכם“¹²⁹].

כלומר, אצ”פ שבפ' ויגש מודגש

(121) ראה לקו”ד ח”ד תשמו, א. ס’ השיחות תש”א ס”ע 45 ואילך.

(122) סנהדרין יט, ב. הובא בפרש”י עה”ת במדבר ג, א.

(123) שהרי בשביל עבודה מסודרת, במדידה והגבלה, „תמידים כסדרם“ – לא ה’ צורך בירידה הכי גדולה דגלות, כי אם, כדי שתהי’ עלי’ הכי גדולה – „מוספים כהלכתם“, הוספה כהלכתם, ויתירה מזה (ע”ד נצחוני בני) באופן של הליכה, באין-ערך, למעלה מכל מדידה והגבלה.

(124) נוסף על מש”נ לפנ”ו (פרשתנו מה, כו – סיום וחיותם השיעור דיום השלישי), ותחי רוח יעקב אביהם.

(125) פרש”י ר”פ ויחי.

(126) רמב”ם הל’ ס”ת פ”ז ה”ד. טושו”ע יו”ד סרע”ד ס”ד.

(127) ראה בעה”ט שם.

(128) „היום יום“ ח”י טבת. וראה בארוכה

לקו”ש ח”י ע’ 160 ואילך.

(129) ויחי נ, ד. פרש”י שמות ג, יח.

ענין הגאולה ומקדש העתיד, כנ”ל בארוכה, הרי, ביחד עם זה, כל זמן שנמצאים עדיין בזמן הגלות, אפילו רגע אחד בלבד, הרי זה באופן של קביעות (ו”ישב ישראל גו”), ובמילא, צריכה להיות העבודה בכל הפרטים ופרטי פרטים; אלא שהעבודה בכל פרט ופרט צריכה להיות חדורה בנקודה הפנימית – שעי”ז גם ממשיכים ומגלים את מקדש העתיד¹³⁰.

ולהעיר: עבודה כזו היא באופן דחיבור הפכים¹³¹, שכן, מחד גיסא, יש כאן תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, הכוסף והתשוקה והעגושים כו’ למקדש העתיד וגאולה האמיתית והשלמה, ולאידך גיסא, נעשית העבודה בכל ענין לפרטיו וכמדויק בשו”ע, בתכלית המדידה וההגבלה (ע”ד האמור לעיל¹³²) בענין „להגיד שבחו של אהרן שלא שינה“¹³³). אבל אצ”פ כ”ה הרי „איני מבקש כו’ אלא לפי כחן“¹³⁴, היינו, כשם שהקב”ה הוא „נמנע הנמנעות“¹³⁵,

(130) ובלשון הרמב”ם (הל’ תשובה פ”ג ה”ד) „עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה“, היינו, שכל מצוה פרטית, חדורה ותקפה שעי”ז מביא תשועה והצלה לכל העולם.

(131) להעיר, שכן הוא גם בנוגע לביהמ”ק עצמו – גילוי אור שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה, דואק במקום מדוד ומוגבל, מדות המקדש, ועאכו”כ בקד”ק – וביחד ע”ז שמקום ארון אינו מן המדה כו’ (יומא כא, סע”א. וש”ג). (132) שיחת ש”פ מקץ, זאת חנוכה תשמ”ז (סח”ש תשמ”ז ח”א ע’ 211) הערה 48.

(133) פרש”י בעלותך ח, ג.

(134) תנחומא נשא יא. במדבר פ”ב, ג.

(135) ראה שו”ת הרשב”א ח”א סתי”ה. הובא

ונת’ בס’ החקירה להצ”צ לד, ב ואילך. ובכ”מ.

עצמה נהיית „המלאך“¹³⁶ הגואל¹³⁷. וע”פ הנ”ל יש להוסיף בזה, שב”ויגש אליו יהודה“ מודגש – נוסף להביטול והקבלה של יוסף – גם ובעיקר התוקף של יהודה (מצד מעלתו על יוסף), ומה שהוא זקוק אליו ה”ז רק כדי לגלות את תקפו בשלימות, כפי שיהי’ לע”ל.

יב. ע”פ הנ”ל יובן ג”כ הלימוד וההוראה מ”ויגש אליו יהודה“ בנוגע לדורנו ותקופתנו, בעמדנו מיד לפני הגאולה האמיתית והשלמה:

למרות התוקף של יהודה בזמנו ומרדכי בזמנו ושל צדיקים ויהודים בכל הדורות – היו בכל הדורות הגבלות מבחון, מצד אוה”ע וגזירותיהם על ישראל ר”ל היל”ת, שלא תמיד איפשרו להם להתנהג עם כל התוקף והבעה ב”תיות.

משא”כ בדורנו זה ובזמננו זה, רואים בפועל שלא קיימים הבלבולים שבעבר, ואוה”ע מאפשרים ליהודים להתנהג כרצונם, ולכן אין הדבר תלוי אלא ברצונם של בני ישראל, שיהי’ „ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד“, כפי שנהוג בפועל בכו”כ מקומות, עם כל התוקף וה”ברייטקייט“ (רוחב”הלב),

הן במדינה זו (ארצות הברית), מלכות של חסד, המאפשרת ליהודים להתנהג כפי החלטתם ברצונם, ועד”ז בכו”כ מדינות בעולם. ובשנים האחרונות רואים כיצד גם במדינות שהיו קודם כמה הגבלות כו’, נתבטלו הגבלות אלו, וכמדובר כמ”פ.

ואדרבה: לא זו בלבד שהיהודים חופשיים להתנהג כרצונם, אלא יתירה מזו – הממשלות של אוה”ע מסייעות בזה!

ונוסף לזה שבנ”י יכולים להתנהג בדרך התומצ”צ בד’ אמות הפרטיות שלהם – רואים גם בפועל, שבשנים האחרונות נעשה יותר ויותר קל לפעול את ה”ויאחזו בה” בכל מקום ומקום בכל קצוי תבל, מכיון שהעולם – לא רק יהודים אלא אף אוה”ע – הוא כלי לקבל ענינים של יהדות, תורה ומצוות, ובנוגע לאוה”ע – שבע מצוות בני נח¹³⁸.

ועד – כפי שדברו ועוררו כמה פעמים לאחרונה – שצ”פ הודעת כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, כבר סיימו את כל ההכנות לגאולה, וכעת צריכים רק להמשיך את הגאולה בפועל בגשמיות וחומריות העולם (חומריות שנעשית לגשמיות), בגלוי לעיני בשר.

[כיון שמבלי הבט על תוקף העבודה של בני בגלות, ואפילו כפי שהם נמצאים בגלות במצב של גאולה רוחנית, הרי עדיין אין זו השלימות של הגאולה בפשטות, בגלוי ממש בעוה”ז הגשמי, ישנם עדיין כל ההגבלות דגלות, „בנים שגלו מעל שולחן אביהם“¹³⁹, כולל – זה שבנ”י הינם בתקופה זו כ”עגונה” ר”ל, שבעלה (הקב”ה) הלך למדינת הים” לאחרי

(75) כפס”ד הרמב”ם הל’ מלכים פ”ח ה”י.

(76) ברכות ג, סע”א.

(77) תענית כ, א. סנהדרין קד, סע”א. איכ”ר

עה”פ (איכה א, א) היתה כאלמנה. וח”ב קכב, א.

וראה סידור (עם דא”ח) נח, ב ואילך. אוה”ת נ”ך (כרך ב’) ע’ א”מו ואילך.

(73) ויחי מח, טו.

(74) ראה אוה”ת ויחי שנו, ב. תשא ע’

א’תתעו”ח. שלח ע’ תריד.

ה"ברייטקייט" (התוקף ורוחב הלב) (כאילו אינו זקוק ליוסף) ו"ויגש אליו יהודה" עם תוקף וכו'!

ולכן דוקא אחרי "ויגש אליו יהודה" קיבלו את הכח - בסיועו של יוסף - שיהי' "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן", "מיטב הארץ", שאע"פ שנמצאים בארץ מצרים, מלשון מיצרים וגבולים⁶⁰, תחת מלכותו של פרעה, הרי נעשה שם "וישב ישראל", באופן של ישיבה אמיתית, ויתירה מזו - "ויאחזו בה", הם מקבלים שם אחוזה⁶¹ (ובאופן של אחיזה⁶²), שזה מורה על (אחיזה ב)תוקף באופן שהם נעשים שם בעה"ב, עד ש"ויפרו וירבו מאד", באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וזה מביא אח"כ מיד ל"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"⁶³, שבמצרים יש לו חיים טובים⁶⁴ (שבע עשרה בגימטריא טוב⁶⁵) וחיים אמיתיים ברוחניות ובגשמיות.

יא. בזה תובן גם השייכות של "ויגש אליו יהודה" עם "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (שבהפטורה):

התוקף של הגשת יהודה ליוסף - שבא ע"י הקשר שלו (ע"י יהודה מלשון) הודאה לה⁶⁶ עם הקב"ה

שלמעלה מהנהגת העולם (כפי שזה יתגלה לע"ל) - זוהי ההכנה הנותנת את הכח להבאת הגאולה האמיתית והשלמה, שאז יתגלה בתכלית השלימות בכל העולם כולו התוקף ד"ודוד עבדי נשיא להם לעולם", הקשור לשלימות התוקף של הקב"ה (שיש בכחו לפעול "רצון יראי יעשה", החיבור של רצונות הפכיים), כך שזה פועל גם על כל האומות, וידעו הגוים כי אני ה' ⁶⁷ וכפס"ד הרמב"ם⁶⁸ שמלך המשיח "ילחם מלחמת ה' כו' ונצח כל האומות שסביביו", ופועל ש"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"⁶⁹.

וכמבואר בכ"מ⁷⁰, שהכח להגילוי של "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (מעלת יהודה) בא מכך שקודם הי' "ויגש אליו יהודה", שיהודה מקבל ההשפעה מיוסף, ועי"ז מתגלית המעלה של יהודה, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". וע"ד הענין של סמיכת גאולה לתפלה, שפועל שגם בתפלה (מלכות, יהודה) נמשך ענין הגאולה (מיוסף, יסוד), עד שנעשית, גאולה אריכתא⁷², שמלכות

(67) יחזקאל לו, כג - סיום הפטורת פרשתנו.

(68) הל' מלכים ספ"א.

(69) צפנ"ג ג, ט.

(70) תו"א פרשתנו מד, א"ב. תו"ח שם צג, א ואילך. דרושים שבהערה הבאה.

(71) כדאי' בוהר ריש פרשתנו (רה, ב) דהו"ע "ויגש אליו יהודה". וראה ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט (ע' יג ואילך). ד"ה ויגש תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קיט ואילך), תרס"ח (שם ע' תפו ואילך), תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תשצד ואילך). ועוד. וראה גם ד"ה הנ"ל תשל"ו (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קיו ואילך), תשכ"ה (שם ח"ה ע' קכח ואילך).

(72) ברכות ד, ב. שם ט, ב.

כמו כן נעשית גם עבודתו של יהודי באופן ד"נמנע הנמנעות", חיבור הפכים.

יא. ויש להוסיף, שעבודה זו צריכה להתבטא במיוחד בענינים שבהם מודגש הקשר והשייכות לביהמ"ק:

הקמת "מקדש מעט"¹³⁶, בתי תורה תפלה וגמ"ח שזהו גם מטרםם ותפקידם של "בתי-חב"ד", בכל מקום ומקום,

כולל שגם בית דירה הפרטי דכאו"א מישראל (ובבית גופא כל חדר וחדר, וכל החפצים שבחדר, מטה שולחן כסא ומנורה¹³⁷), נעשה בית תורה, תפלה וגמ"ח, "בית-חב"ד", בית שבו שורה השכינה, "ושכנתי בתוכם"¹³⁸,

ובהדגשה, שענין זה שייך הן לגדולים והן לקטנים (ואדרבה - אצל קטנים הרי זה ביתר תמימות והתלהבות כו', ועי"ז פועלים גם על הגדולים, בבחינת "והשיב לב אבות על בנים", "על ידי בנים"¹³⁹), כמדובר בארוכה בהתוועדויות שלפנ"ז.

יב. ובענין זה - ישנה הצעה נוספת:

כשם שב"בית חב"ד" המרכזי (בכל מקום) עורכים ביומין זכאין התוועדויות חסידיות, כולל סעודה כפשוטה, כדי שיתוסף גם העילוי ד"גדולה לגימא

(136) יחזקאל יא, טו. וראה מגילה כט, א.

(137) ראה מלכים ב' ד, יו"ד. ולהעיר, שהם ד' תיקוני דשכינתא - חז"ב קלג, א. וראה גם המשך תער"ב ח"ב פש"מ ב. סה"מ קונטרסים ח"א קסד, ב ואילך. לקוטי לוי"צ לוח"ג ע' ריט.

(138) תרומה כה, ח.

(139) מלאכי ג, כד ובפרש"י.

שמקרבת¹⁴⁰ - יש לכ"א להשתדל שמפעם לפעם תערך התוועדות חסידית גם ב"בית-חב"ד" הפרטי, בדירתו הפרטית¹⁴¹.

ובפרט - כאשר חוזרים מ"בית חב"ד" הכללי בד' אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שממנו הפיץ את המעיינות בכל קצוי תבל במשך עשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, ובאופן דפועלה נמשכת דוקא, הרי, נוסף על הנהוג מכבר לערוך התוועדות חסידית בביהמ"ד ובביהמ"ד, בית חב"ד המרכזי, ישתדל כאו"א לערוך התוועדות חסידית גם בביתו הפרטי, "ולחזור" (מה טוב - בעצמו, ועכ"פ - להזמין משהו שיכול לחזור) מתורתו של נשיא דורנו, שזכה ללמוד בעצמו ולשמוע בהיותו בד' אמות אלו.

ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתנו בכל הענינים הקשורים עם ביהמ"ק, הרי,

(140) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(141) להעיר שגם בית המקדש הוא "בית דירה" - כי דירה קשורה בעיקר עם אכילה (כדמוכח מהדין דסוכה, "תשבו כעין תדורו", ש"עיקר מצות הישיבה בסוכה" היא האכילה בסוכה), וביהמ"ק ענינו "מוכן להיות מקריבין בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' ביהמ"ח), קרבני לחמי, פרנסתי (שהש"ר פ"א, ט). ולהעיר שהוא מקום לאכילת קדשים - בעזרה, ועד שמותר (ובשעת הדחק - חייבים) לאכול קדשי קדשים גם בהיכל (ראה בכ"ז - לקו"ש חכ"ד ע' 140-41. וש"נ).

וגדולה מזו מצינו - שהסתירו את יואש בחדר המטות, עליית בית קדש הקדשים, במשך שש שנים (מלכים ב' יא, ב"ג), מצד ההכרח דקיום והמשך מלכות בית דוד.

מההבטחה ד, "אמר הקב"ה . . אני מעלה עליהם כאילו הן עוסקין בבנין הבית"¹⁴², נזכה תיכף ומיד לבנין הבית כפשוטו ממש, "קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים", בנין ביהמ"ק העתיד להבנות בימיו של מלך המשיח, "ועבדי דוד נשיא להם לעולם", ש"ילחם מלחמות ה' וינצח" ו"יבנה מקדש במקומו"¹⁴³, במהרה בימינו ממש.

(142) תנחומא צו יד. וראה בארוכה לקו"ש

(143) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

חי"ח ע' 412 ואילך.

מבטלת את זה), מכיון שעיי"ז שמרדכי היהודי עמד בשלימות הביטול להקב"ה, "לא יכרע ולא ישתחוה", "כופר בע"ז", הרי זה קישר אותו עם התוקף של הקב"ה (שלמעלה מהנהגת העולם), שזה נותן את הכח שבהיותו בגלות פרס תחת המלך אחשורוש תהי' תכלית השלימות ד, "לא יכרע ולא ישתחוה", ועד שזה פועל גם את ביטול גזירת המן, ועליית מרדכי להיות "משנה למלך"⁵⁶.

וזאת מוסר הקב"ה לרצונו של היהודי – שאפילו בהמצאו בגלות, יש לו את הברירה להתנהג "כרצון איש ואיש": שהוא עומד בתוקף רק כפי המוכרח לקיום התומ"צ בפועל, אבל בכל הענינים האחרים מרגיש הוא כאילו הוא נתון להגבלות הטבע ומנהגו של עולם כו', "עבודה זרה לו" (כרצון המן ר"ל); או שיתנהג "כרצון מרדכי", שבכל הענינים עומד הוא למעלה מהעולם ולמעלה מהגלות (בהיותו קשור להקב"ה), ולכן אצלו "לא יכרע ולא ישתחוה" לכל הענינים שאינם עבודת השם. ואין הדבר תלוי אלא ברצונו. [אבל, בזה ישנו חילוק בין הדורות, שברוב הדורות היו כמה הגבלות מן החוץ, גזירת המלכות וכיו"ב, שלא איפשרו שהיהודי יוכל לעמוד לגמרי למעלה מהגלות, משא"כ בדורנו זה הרי זה תלוי רק ברצונו של היהודי, כדלקמן].

י. עפ"ז יובן גם החידוש של יהודה ("ויגש אליו יהודה") לגבי יוסף:

(57) מקץ מא, מ.
(58) וראה שיחת ש"פ ויגש תש"נ (ספר השיחות ה'תש"נ ח"א ע' 218 ואילך). שמצד דרגתו של יוסף (תלמוד) שייך הענין דהיפך קבלת עול בשלימות בדקות דדקות, ולכן "רק אדמת הכהנים לא קנה" (פרשתנו מז, כב), ודוקא ע"י יהודה נעשה הכח לברר גם "אדמת כהנים", עיי"ש.

(59) ובפרטיות י"ל, שאצל יהודה היתה מעלה גם לגבי מרדכי, כי אחשורוש מינה את מרדכי להיות יועצו ואח"כ משנה למלך, משא"כ, ויגש אליו יהודה" ה' בתקפו ובכח עצמו (בלי רשות מיוסף). ובפרט זה הרי מרדכי הוא בדומה ליוסף – שנתמנה ע"י פרעה להיות משנה למלך.

(56) ראה לקמן הערה 59.

ויגש ד

„ויגש אליו יהודה“ – תוקף היהודי בגלות והכנה לגאולה

יהודה (ומלכות) יוסף לעתיד לבוא; „קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה גו“ ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף גו“ וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד גו“ כה אמר אדני“ ה' הנה אני לוקח את בני ישראל מבין הגויים אשר הלכו שם וקבצתי אותם מסביב גו“ ועשיתי אותם לגוי אחד גו“ ומלך אחד יהי לכולם גו“ ודוד עבדי נשיא להם לעולם גו“ וידעו הגוים כי אני ה' גו“.

אבל, נוסף לכך שההפטורה מבטאת רק את השייכות לגאולה, אך אין מכך לימוד והוראה לפועל בהעבודה של היהודי בעמדתו בהימים ורגעים שלפני הגאולה –

דרושה גם הסברה בשייכותה של ההפטורה עם הפרשה, דאדרבה: „ויגש אליו יהודה“ (שבפרשה) הוא לכאורה תוכן הפוך מ„ודוד עבדי נשיא להם לעולם“ (שבהפטורה), שהרי בהגשת יהודה ליוסף (ובפרשה בכלל) מודגש איך יוסף הוא בעל־הבית ומשנה למלך של ארץ מצרים, ויהודה זקוק אליו, הוא צריך לגשת אליו („ויגש אליו“) ולבקש שישחרר את בנימין – „ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך גו“ כי כמוך כפרעה“, „חשוב אתה בעיני כמלך“ – מכיון שפרעה „נתון אותו על כל ארץ

א. דובר פעמים רבות, שכל הענינים המסופרים בתורה (מלשון הוראה) מכילים בתוכם הוראות נצחיות לכל יהודי ויהודי בכל זמן, בכל מקום ובכל מצב; הוראות כלליות וגם הוראות כאלו המתאימות למצבים המיוחדים והשונים של אותו זמן ומקום מסוים בו נמצא היהודי.

כך גם בנוגע לפרשת ויגש בתורה (עימה צריכים „לחיות“² בזמן זה), „ויגש אליו יהודה“, שממנה ישנה הוראה נצחית המבהירה ונותנת להבין את תוכן העבודה ואופן ההנהגה של היהודי (גם) בהתאם לזמן הנוכחי – ברגעים האחרונים של הגלות, בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלמה (כמדובר כמה פעמים ובפרט לאחרונה).

ב. בהשקפה ראשונה, מודגשת השייכות של הפרשה („ויגש אליו יהודה“) עם הגאולה בהפטורה השבת (שהיא „מענינה של פרשה“³), בה מדובר אודות האיתוד של (מלכות)

משיחות ש"פ ויגש, ד' טבת ה'תשנ"ב. נדפס בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 214 ואילך. תרגום מאידית. (1) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה חז"ג נג, ב.

(2) „היום יום“ ב חשון. ספר השיחות תש"ב ע' 29.

(3) טושו"ע או"ח ר"ס רפד. שו"ע אדה"ז שם וסרפ"ג. טאו"ח סתכ"ח. רמ"א שם ס"ח.

לתומ"צ) לא שייך שבבת אחת יהיו שני ההפכים של „כרצון איש ואיש“ (רצון מרדכי והמן), שיחד עם זה ש„עבדי אחשורוש אנן“ בגלות, תהי' אצלו ההנהגה ד„לא יכרע ולא ישתחוה“ להנהגת העולם, שכן ממה־נפשך: אם הקב"ה שלח את היהודי בגלות, זאת אומרת שמוגבלים במשהו בהנהגת הטבע וחוקי המדינה (כרצון המן), ואם לא נמצאים בגלות, שאז מתנהגים „כרצון מרדכי“ באופן ד„לא יכרע ולא ישתחוה“, הרי לא שייך לומר שישנו כאן „רצון המן“.

בנוגע לחיובים שיש ליהודי בקיום התומ"צ ע"פ השולחן ערוך – הרי מובן ופשוט, שעל זה אף אחד אינו בעה"ב על היהודי (אפילו בזמן הגלות); אבל בנוגע לעניני רשות ועניני העולם („מעשיך“ ו„דרכיך“) – איך יתכן שהוא יתנהג הן כרצון המן ע"פ הנהגת הטבע לפי מנהג העולם (ואם לא הרי הוא „עובר את מצות המלך“), והן כרצון מרדכי ש„לא יכרע ולא ישתחוה“.

אומר המדרש, שבמה דברים אמורים שישנה סתירה בין „רצון איש ואיש“ – כאשר מדובר „בנוהג שבעולם“; אבל מצד הקב"ה (כפי שהוא למעלה מהנהגת הטבע) יכולים להתבצע שני הדברים: שיהודי ימצא בעולם ובגלות („עבדי דאחשורוש“), וביחד עם זה יהי' לגמרי למעלה מכל עניני העולם והגלות, „לא יכרע ולא ישתחוה“, ועד שהוא יפעל גם על מלך אוה"ע ה„שולט“ עליו.

וזהו הפירוש בסתימת לשון הגמרא, „לעשות כרצון איש ואיש, לעשות כרצון מרדכי והמן“ (והגמ' אינה

הגבלות מצד הנהגת הטבע והעולם וחוקי המדינה („דינא דמלכותא דינא“⁴), הגבלות מנהגי המדינה⁵ וכו' כשאננם בסתירה לקיום התומ"צ, שהם מכריחים אותו (ע"פ רצון ה' וע"פ תורה) להתנהג באופן מסוים – אזי לא יתכן הקיום של „כרצון איש ואיש“, שהרי „רצון מרדכי“ („לא יכרע ולא ישתחוה“, שכן כל דבר חוץ מעבודת השם הוא „עבודה זרה“) לכאורה שולל לא רק את קיום רצון המן בפועל, אלא את כל הגישה שצריך להתחשב במנהגו של עולם. ולאידך, אם מתחשבים בכך שהקב"ה שלח את בני בגלות, צריכה אז לכאורה ההנהגה להיות „כרצון המן“, הנהגה המדודה לפי מנהגו של עולם (כשאנו סותר לתומ"צ).

אעפ"כ, זהו החידוש, שכאשר קשורים עם הקב"ה כפי שהוא למעלה מהנהגת העולם, יש בכח לחבר שני הפכים: גם כפי שנמצאים בעולם ובגלות, יהי' „לא יכרע ולא ישתחוה“, כיון שנמצאים לגמרי למעלה מזה.

ט. עפ"ז יובנו דברי המדרש: שני הפירושים במדרש מבטאים שתי דרכים של היהודי בעבודתו בזמן הגלות:

מכיון שהקב"ה שלח את היהודי לעולם הזה, ושם גופא – בגלות, תחת שליטת המלך אחשורוש, וזהו דין בתורה ש„דינא דמלכותא דינא“ – אפשר לכאורה לחשוב (כרצון המן) שבעניני העולם (לא בענינים הקשורים

(54) גיטין י, ב. ויש"ב.

(55) ראה גם סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 174-6 (לעיל ע' 224-6). ויש"ב.

(4) יחזקאל לו, טו ואילך.

(5) שם, כה.

(6) ריש פרשתנו.

(7) פרש"י עה"פ.

מצרים⁸, "ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו גוי"⁹, ובפרט שפרעה הי' "מושל בכיפה"¹⁰. משא"כ לעתיד לבוא (כפי שמדובר בהפטורה) יהי' (עץ) יהודה למעלה מכולם (גם מיוסף) – "מלך" אחד יהי' לכולם גוי ועבדי דוד (משבט יהודה) מלך עליהם גוי ודוד עבדי נשיא להם לעולם?¹¹

ג. ויובן זה בהקדים ביאור השייכות של תחלת הפרשה עם סיומה – כמדובר כמ"פ, שע"פ הכלל¹², נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן¹³ ישנה שייכות מיוחדת בין התחלת וסוף הפרשה.

וגם בזה צריכים הסברה: בסיום הפרשה¹⁴ כתוב, "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", שזה מראה על התוקף של יעקב ובניו, שאפילו בהיותם בארץ מצרים – שתחת שליטת פרעה מלך מצרים – אומר פרעה, "טוב כל ארץ מצרים לכם הוא"¹⁵, וע"פ ציווי מקבלים הם אחוזה, "במיטב הארץ"¹⁶, ובאופן ש"ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", לעומת זאת, "ויגש אליו יהודה" בתחלת הפרשה, מדגיש, שיהודה ואחיו הינם במצב ירוד שהם זקוקים להתחנן ליוסף, היות שהוא הבעה"ב על כל ארץ

מצרים ולפני ש"התודע יוסף אל אחיו"¹⁶ – ההיפך הגמור מהתוכן בסיום הפרשה?¹⁷

ד. ויש לומר הביאור בזה:

אע"פ שבהשקפה ראשונה נראה, שהגשת יהודה ליוסף מבטאת את התוקף של יוסף (כמנהיגה של ארץ מצרים) ואיך שיהודה זקוק אליו – הרי כשמתבוננים בזה, רואים שיהודה התנהג כאן בתוקף ורוחב-לב ("ברייטקייט") יוצאים מן הכלל¹⁸:

יוסף הי' אז (כבא"כ של פרעה) "השליט על הארץ"¹⁸, ש"בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים", ובפרט שפרעה הי' אז "מושל בכיפה", ויוסף הי' "כמוך כפרעה" (כפי שיהודה עצמו אמר). למרות זאת רואים, שיהודה (שלא ידע שזהו יוסף אחיו) לא התפעל מכך, והתנהג עם כל רוחב-הלב, שאפילו בלי לבקש קודם רשות מיוסף ניגש הוא ליוסף¹⁹, ובהגשה (של) תוקף²⁰, ומדבר עמו "קשות" (שלכן

(16) שם מה, א.

(17) ולהעיר שיהודה הי' מלך בשבטים (ראה ב"ר פפ"ד, יז. מדרש אגדה (באבער) פרשתנו מו, כח. פתיחתא דאסת"ר י. פרש"י ויחי מט, טז). וראה ויחי מה, ח ואילך.

(18) מקץ מב, ו.

(19) ראה מדרש – הובא בתורה שלימה עה"פ אות ס: "יהודה עשה שלא כמנהגו של עולם. מנהגו של עולם ליטול רשות ואחר כך נכנסין, אבל זה נכנס שלא ברשות ולא נטל רשות אלא על הדיבור".

(20) "ויגש אליו יהודה". הגשה למלחמה" (ב"ר פרשתנו פצ"ג, ו. וראה שם, ז). ועד שיוסף "נודעו ונבהל, אמר אי לי שמא יהרגני" (שם), אף שהיו שם אנשי מצרים!

שתי גישות שונות לגמרי, שכל אחת שוללת לגמרי, לכאורה, את השני:

רצון מרדכי הוא הנהגה באופן ד"לא יכרע ולא ישתחוה"³¹, כדברי חז"ל⁴⁴ על מה שמרדכי נקרא "יהודי"³⁵ – "על שם שכפר בע"ז, שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי", ולכן נקרא כל יהודי בשם "יהודי", מפני שהיהדות מתבטאת בכך שהוא "כופר בע"ז", "לא יכרע ולא ישתחוה".

וידוע, שזה כולל לא רק "עבודה זרה" ממש, אלא כל דבר שאינו קשור ל"ועבדתם את ה' אלקיכם"⁴⁵ (אפילו אם זה אינו היפך השולחן-ערוך), ה"ז נקרא "עבודה זרה" – "עבודה זורה לו"⁴⁶, הדבר זר ליהודי, מכיון שכל ענינו של יהודי הוא – לעשות רצון אביך שבשמים⁴⁷, כמאחז"ל⁴⁸, "אני לא נבראתי אלא"⁴⁹ לשמש את קוניי; והיות ש"נבראתי" הוא כל רגע ורגע של קיום האדם בעולם הזה, הרי מובן שכל פרט מעבודתו בכל רגע צריך להיות "לשמש את קוניי", כציווי התורה – "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁵⁰, ו"בכל דרכיך

(44) מגילה יג, ריש ע"א.

(45) משפטים כג, כה.

(46) ראה ב"ב קי, א: הוא סבר לע"ז ממש, ולא היא, אלא ע"ז עבודה זורה לו (הוא חשוב והמלאכה נמבזה ומכוערת אלא שאין בה איסור – רשב"ם). – וראה סה"ש תנש"א ח"א ע' 372.

(47) אבות פ"ה מ"ב.

(48) משנה ובריייתא סוף קידושין.

(49) גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-יד של תלמוד הבבלי, ירושלים תשכ"ד) במשנה ובריייתא הנ"ל. וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. ובכ"מ. וראה גם יל"ש ירמי' רמז רעו.

(50) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות

ספ"ג. טושו"ע או"ח סל"א.

דעהו"⁵¹, "כל" דוקא, ולא רק "כל מעשיך" – כל המעשים שלך, אלא גם שכל מעשה בעצמו יהי' כל כולו לשם שמים, שהרי אם ישנו דבר נוסף מלבד זה (שימוש את קוניי) – הרי זו "עבודה זורה לו" (שהרי זהו ההיפך מ"נבראתי"). ועד השלימות בזה – ש"מעשיך" הם לא רק "לשם שמים", אלא שב"מעשיך" ו"דרכיך" גופא – "דעהו"⁵² (ותירה מזו –) "שמים" עצמו (ע"ד האכילה והשת"י בשבת, שזוהי גופא מצוה, מצות עונג שבת⁵³).

ובזה מתבטא רצון מרדכי, ש"לא יכרע ולא ישתחוה" לשום דבר בעולם (אפילו דבר המותר ע"פ שו"ע), מכיון שכל דבר שאינו עבודת השם הוא "עבודה זורה לו".

לעומת זאת, רצון המן הוא – עבודה זרה, לא רק ע"ז ממש ר"ל, אלא כל עבודה זורה לו (עבור היהודי), מכיון שאינה עבודת השם. וטענתו היא: מכיון שנמצאים בעולם הזה ובגלות, הרי נתונים לחוקי והגבלות הנהגת הטבע (שאותם ברא הקב"ה), ולכן צריך להתחשב בזה, עכ"פ בנוגע לדברי רשות ועניני העולם.

ונמצא, ש"לעשות כרצון איש ואיש" (כרצון מרדכי והמן) היא סתירה מיני' ובי': כשיהודי נמצא בעולם הזה, ובוה גופא – בזמן הגלות ("אכתי עבדי אחשורוש אנן"), שם יש לו כמה

(51) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטוש"ע שם.

שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ז ס"ב.

(52) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י

ע' 104 ואילך. ובכ"מ.

(53) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב.

עם דברי המדרש, מילתא בטעמא (לפי שני הפירושים), שאי אפשר לבצע שני רצונות הפכיים⁴⁰ (ואפילו לפי הפירוש השני במדרש, ה"ז רק בכחו של הקב"ה, והוא יעשה זאת דוקא לע"ל)?

ז. ויש לומר הענין בזה: כשמדובר אודות, "בנוהג שבעולם" (במנהג העולם הטבעי) – ועד"ז מצד הקב"ה כביכול כפי שהוא מתלבש בהנהגת העולם (שם אלקים)⁴¹ – אכן לא יכולה להיות הנהגה של "לעשות כרצון איש ואיש", "כרצון מרדכי והמן", מכיון שהם שני רצונות הפכיים; משא"כ כשמדובר אודות הקב"ה כפי שהוא למעלה מהנהגת העולם (כפי שזה יתגלה לעתיד לבוא), אזי יכול להיות "לעשות כרצון איש ואיש", שני רצונות הפכיים יחד.

וזהו החילוק בין הפירושים בזה בגמרא ובמדרש: הפירוש הראשון במדרש מדבר כפי שזה "בנוהג שבעולם"; הפירוש השני מדבר כפי שזה מצד הקב"ה בהנהגתו לע"ל; וממשמעות הגמרא יוצא, שגם בה"לעשות כרצון איש ואיש" בזמן אחשוורוש היתה תועלת, מפני שגם בזמן הזה יכול יהודי (ע"י הקשר שלו

עם הקב"ה) להתעלות לדרגה של לע"ל שיהי אצלו "לעשות כרצון איש ואיש", כדלקמן.

ה. והביאור בזה (בפנימיות הענינים): "אחשוורוש" בשרשו בקדושה קאי על הקב"ה כביכול, כמאחז"ל⁴² אחשוורוש זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו. וכן יסד המלך גוי לעשות כרצון איש ואיש" קאי על האופן בו הקב"ה קבע את הסדר בעולם, שיש "רצון איש ואיש" – בחירתו של האדם להתנהג או כרצון מרדכי או כרצון המן, "רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו"⁴³.

אמנם זהו רק בנוגע לעצם המציאות ד"רצון איש ואיש" (שני רצונות הפכיים, והאדם בוחר באחד מהם). משא"כ "לעשות כרצון איש ואיש" (לצאת ידי שניהם) לא יכול להתבצע בפועל, כי רצון מרדכי הוא בעניני קדושה ורצון המן הוא בענינים הפכיים, ובמילא לא יתכן ששני הרצונות יתמלאו בשעת מעשה בפועל; או שמתקיים רצון מרדכי או רצון המן.

ובעומק יותר – הסתירה ד"לעשות כרצון איש ואיש" אינה רק בגלל שבמעשה בפועל אי אפשר לעשות כפי שני הרצונות, אלא יתירה מזה – "רצון מרדכי והמן" ("רצון איש ואיש") הם

(42) מדרש הובא במא"א ע' א אות קפב. וראה

גם מחיר יין להרמ"א עה"פ אסתר א, יב"ג, מרקאנטי ויצא כט, י ("באגדה אמרו"). ערכי הכינויים (לבעל סדר הדורות) ערך אחשוורוש.

(43) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה.

הוא הבהיר, "אל יחר אפך"²¹, אע"פ שהוא הכניס את עצמו עי"ז לסכנת נפשות, בידעו מה עלול יוסף לעשות לו בגלל "חוצפתו"²²!

נמצא, ש"ויגש אליו יהודה" מבטא דווקא את התוקף של יהודה!

עפי"ז מובנת השייכות בין "ויגש אליו יהודה" להתוקף של בני-ישראל בארץ מצרים בסיום הפרשה – "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד". וגם השייכות עם התוקף והעלי" של יהודה בהפטורה – "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" [ומעין ובדוגמת זה מתבטא הדבר בתוקף של "ויגש אליו יהודה"].

ויש לומר, שהתוקף של "ויגש אליו יהודה" נתן את הכח שאח"כ יוכלו יעקב ובניו לרדת למצרים באופן כזה (שלא רק שהם לא יהיו תחת שליטת מצרים, אלא אדרבה –) "ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד"²³; ויתירה מזו – שזוהי הכנה

(21) ריש פרשתנו ובפרש"י.

(22) והחידוש בזה בולט עוד יותר בהשוואה להנהגתו הקודמת של יהודה (ואחיו) בפרשה שלפנ"ז, ש"ויפלו לפניו ארצה" (מקץ מד, יד). ושינוי היחס נעשה בפשטות לאחר שיהודה שמע דברי יוסף שבנימין "יהי לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם" (ס"פ מקץ, ואו – "ויגש אליו יהודה גוי". וראה ב"ר שם: מיד (כששמע יהודה דברי יוסף הנ"ל) כעס יהודה ושאג בקול גדול כו', כיון שבעם יהודה נשרו שיניהם של כולם כו'.

(23) וי"ל, שלכן דוקא, ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה", "לפנות לו מקום ולהורות האין יתיישב בה" (פרשתנו מו, כח ובפרש"י. וראה גם ב"ר פרשתנו פצ"ה, ג) – ראה לקמן בפנים סעיף ה.

המביאה למצב של "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", כדלקמן.

ה. הענין דורש עדיין ביאור:

האמור לעיל אודות התוקף של "ויגש אליו יהודה" הרי הי' לפי הקס"ד של יהודה שיוסף הוא משנה למלך של אוה"ע, לפני ש"התודע יוסף אל אחיו". והגם שבנוגע להתוקף של יהודה אין כל נפק"מ (שהרי הוא לא ידע שזהו יוסף) – אך לאחר שנתגלה שזהו יוסף, הרי לפי אמיתת הענינים, לכאורה כבר לא זקוקים להתוקף של יהודה כדי לפעול "ויאחזו בה גוי".

ואדרבה: בפשטות הגיע התוקף ד"ויאחזו גוי" ע"י יוסף, ש"וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה"²⁴. ובזכות יוסף אמר פרעה, "טוב כל ארץ מצרים לכם הוא", וציוה לתת להם אחוזה, "במיטב הארץ", ובאופן ד"ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד".

ועד"ז צריך להבין בנוגע להפטורה: מכיון שהתוקף של יהודה הי' רק באותה שעה (לפני שנתגלה שזהו יוסף) – איזו שייכות יש לזה לתוקף של יהודה בהפטורה ("ודוד עבדי נשיא להם לעולם"). ואדרבה: מכיון שיוסף הצדיק הוא הבעה"ב במצרים (כפי שנתגלה אח"כ), ה"ז לכאורה תוכן הפוך מההפטורה, בה מדובר אודות עליית יהודה לגבי יוסף, וש"ודוד עבדי נשיא להם לעולם"?

בסגנון אחר: לפי אמיתת הענינים שיוסף הצדיק הוא "השליט על הארץ"

(24) פרשתנו מה, ז.

– מבטא יוסף עצמו את התוקף של בני בארץ מצרים, ואז אין צורך להגיע בשביל זה להתוקף ד"ויגש אליו יהודה".

אך מכיון שכל הענינים שבתורה הם אמיתיים ונצחיים (גם קס"ד בתורה²⁵, ובפרט שבנדוד"ד הרי עצם הגשת יהודה אינה קס"ד אלא מציאות בפועל), צריך לומר שהתוקף של יהודה ("ויגש אליו יהודה") אינו רק ענין לפי שעה, אלא שזה פועל חידוש אפילו לגבי תקפו של יוסף בזמן ההוא; ודוקא בכך זה יכול להיות ה"וריאצו גוי". וזה נעשה גם הכנה ל"דוד עבדי נשיא להם לעולם" לע"ל.

ויש לומר שזה מובן גם ממה שכתוב ואת יהודה שלה לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה", "לפנות לו מקום ולהורות האריך יתיישב בה"²⁶ – דלכאורה: מכיון שיוסף הנהיג את ארץ מצרים, והוא (ע"פ ציווי פרעה) נתן את "מיטב הארץ" ליעקב ובניו – א"כ מדוע זקוקים ליהודה, "לפנות לו מקום ולהורות האריך יתיישב בה"²⁷? ומוזה מובן, שדוקא התוקף של יהודה בכוחו לפעול זאת.

ויש לומר נקודת הביאור בזה: התוקף של היהודי בעוה"ז ובזמן הגלות

(25) ראה (בנדוד"ד) סה"ש תנש"א ח"א ע' 207. וש"נ.

(26) נסמן בהערה 23.

(27) דלפי פירוש השני (ב"להורות לפניו גשנה"), "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה" (פרש"י עה"פ, מב"ר שם), י"ל שזה דוקא בכחו של יהודה; אבל מהו החידוש של יהודה לגבי יוסף בהפעולה ד"לפנות לו מקום ולהורות האריך יתיישב בה"?

(כל המלכיות נקראות על שם מצרים²⁸) גופא יכול להיות בשני אופנים: (א) התוקף שלו הוא רק כפי האפשרי לפי הכללים של חוקי הטבע והנהגת העולם, ועד"ז בזמן הגלות – לפי המדידות וההגבלות של הגלות, חוקי המדינה, וכיו"ב. (ב) הוא עומד לגמרי למעלה מכל עניני העולם ואוה"ע ועאכו"כ של הגלות, ואדרבה – הוא מתנהג עימם בתוקף, ועד שיש בכוחו לשנות גם את חוקי והנהגת המדינה. ויש לומר, שהתוקף של יהודה פועל שהיהודי הוא לא רק מושל ושולט ובעה"ב על אוה"ע בזמן הגלות לפי ה"כללים" של העולם והגלות, (כפי שזה ה' אצל יוסף), אלא באופן שהוא נמצא לגמרי למעלה מזה, כדלקמן.

ו. ויובן זה לפי הביאור באופן הנהגת מרדכי היהודי בזמן המלך אחשורוש – שהוא ה' במצב דומה ליהודה²⁹ בעמדו לפני יוסף, מכיון שבנ"י אז היו בגלות פרס ומדי תחת

(28) ב"ר פט"ו, ד.

(29) ואמרו חז"ל שמרדכי "מיהודה קאתי" ("אמו מיהודה"), ולכן נקרא "איש יהודי" (מגילה יב, סע"ב). וגם להדיעה שה' כולי' מבנימין (שם, יג, ריש ע"א. וראה פי' הר"ף לעין יעקב שם), הרי בכל אופן שייך יהודה לבנימין, שהרי מלכות יהודה היתה על שבט יהודה ובנימין (וראה אוה"ת פרשתנו תתקפב, א. מג"א ע' ב'רעג (בהוצאת תש"נ – ע' יג). וענין זה מודגש גם בפרשתנו – שכל עסקו של יהודה עם יוסף ה' בנוגע לבנימין, ש"עבדך (יהודה) ערב את הנער" (בנימין), ולכן "ישב נא עבדך תחת הנער" (פרשתנו מד, לב"ג. וראה אוה"ת פרשתנו שם). ונוסף לזה: "יהודי" הוא (גם) על שם הוראה, שוה"ע "יהודה" ע"ש הפעם אודה את הוי"ו (ויצא כט, לה). וראה תו"א מג"א צט, א. ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך יהודי. וש"נ.

יכול אתה לצאת ידי שניהם? אלא שאתה מרומם לזה וצולב לזה". ז.א. שאחשורוש עשה בכך טעות, מכיון שאין זה שייך לבצע שני הפכים בבת אחת, הן כרצון מרדכי ("איש יהודי") והן כרצון המן ("איש צר ואויב"). ולכן³⁰ קנתרו הכתוב כי לא יוכל לצאת ידי מרדכי והמן המתנגדים".

(ב) "ר' הונא בשם ר' בנימין בן לוי אמר, לפי שבעוה"ז בזמן שרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת. . אבל לעתיד לבוא בקיבוץ גליות אמר הקב"ה אני מביא רוח ארגסטיס לעולם ששתי רוחות משמשות בו. . מי הוא זה שעושה רצון יראיו זה הקב"ה שכתוב בו³¹ רצון יראיו יעשה כו". זאת אומרת, "אף³² שיהיו ב' זה לעומת זה יעשה ה' רצון שניהם, והיינו רצון יראיו יעשה ואת שזעמם ישמע, שאף ששאלת זה מנגדת לזה ישמע ה' לשניהם, משא"כ אחשורוש שלא יכול לעשות רצון ב' אוהביו המתנגדים, ואע"ג דאמר ב' בני אדם מבקשים לישא שפחה א' וכו', היינו במנהג העולם הטבעי כסתם בני אדם כדקאמר בנוהג שבעולם, אבל ביראי ה' יפיק רצון שניהם כו". ז.א. שהקב"ה (בהנהגתו לע"ל) יתנהג באופן של "לעשות כרצון איש ואיש".

וצריך להבין: מסתימת לשון הגמרא הנ"ל ("כרצון איש ואיש, לעשות כרצון מרדכי והמן", בלי שום שלילה בדבר) משמע שגם מצד אחשורוש יש מקום להנהגה כזו – ולכאורה איך זה מתאים

שליטת המלך אחשורוש, "עבדי אחשורוש אנן"³⁰ (לא כבימי חנוכה שהי' בזמן קיום בית שני), ואעפ"כ היתה ההנהגה אצל מרדכי ש"לא יכרע ולא ישתחוה"³¹, אף ש"כל עבדי המלך גוי' כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך"³¹, ומרדכי עמד כך בתוקף אפילו כשעבדי המלך אמרו לו "מדוע אתה עובר את מצות המלך"³²:

בנוגע למשתה של המלך אחשורוש כתוב במגילת אסתר "כן יסד המלך גוי' לעשות כרצון איש ואיש"³³. אומרת על כך הגמרא³⁴, שהפירוש הוא "לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי דכתיב³⁵ איש יהודי, המן דכתיב³⁶ איש צר ואויב".

במדרש³⁷ ישנם על כך שני פירושים:

(א) "אמר לו הקב"ה אני איני יוצא מידי בריותי ואתה מבקש לעשות כרצון איש ואיש, בנוהג שבעולם שני בני אדם מבקשים לישא אשה אחת, יכולה היא להנשא לשניהם? אלא או לזה או לזה. וכן שתי ספינות שהיו עולות בלימן, אחת מבקשת רוח צפונית ואחת מבקשת רוח דרומית, יכולה היא הרוח אחת להנהיג את שתיהן כאחת? אלא או לזה או לזה, למחר שני בני אדם באים לפניך בדין, איש יהודי ואיש צר ואויב,

(30) מגילה יד, א.

(31) אסתר ג, ב.

(32) שם, ג.

(33) שם א, ח.

(34) מגילה יב, סע"א.

(35) אסתר ב, ה.

(36) שם ז, ו.

(37) אסתר"ר עה"פ (פ"ב, יד). וראה יל"ש

אסתר רמז תתרמח.

(38) פי' יפה ענף השלם לאסתר"ר שם.

(39) תהלים קמה, יט.